

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomi AMK

Syksy 2019

Roosa Hellman 1602619 & Pinja Koivukoski 1602647

MITEN LAPSIPERHEITÄ TUETAAN SUOMESSA?

– Opas perhetyön tueksi seurakuntaan

Roosa Hellman, Pinja Koivukoski

MITEN LAPSIPERHEITÄ TUETAAN SUOMESSA?

- Opas perhetyön tueksi seurakuntaan

Kehittämistyön tavoitteena oli kehittää Raision vapaaseurakunnan työtä lasten ja perheiden parissa ja sitä myötä tukea lapsiperheiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Kehittämistehtävänä oli laatia helppolukuinen ja käytännönläheinen opas seurakunnan työntekijöille ja vapaaehtoisille tueksi heidän työhönsä perheiden kanssa. Oppaan tarkoitus on toimia niin perehdytysoppaana, kuin tietopakettina, johon palata aina tarvittaessa. Tavoitteena on lisätä seurakunnan työntekijöiden ja vapaaehtoisten valmiutta ohjata tarvittaessa perheitä muiden palveluntuottajien tarjoamiin palveluihin sekä lisätä heidän rohkeuttaan ja omatoimisuuttaan ottaa huoli puheeksi perheen kanssa. Tavoitteena on lisätä osaamista ennaltaehkäisevän työn merkityksestä ja lastensuojelusta.

Menetelmänä kehittämistyössä käytettiin haastattelua. Viidelle seurakunnan perheenäidille toteutetuista haastatteluista kerättiin aineistoa oppaan sisältöön sekä tarpeellista tietoa seurakunnan perhetoiminnan kehittämiseen. Yhteistyön tukemiseen toimeksiantajan kanssa käytettiin keskustelua edistävää dialogisen keskustelun menetelmää. Lisäksi yhteistyö toteutui useiden säännöllisten palaverien kautta kehittämisprosessin aikana.

Lopputuotoksena kehittämistyössä on 35-sivuinen opas: Perheiden tuki ja turva – Opas perhetyön tueksi seurakuntaan. Oppaasta noin puolet keskittyy ennaltaehkäisevään tukeen ja toinen osa lastensuojeluun. Opas sisältää tietoa muun muassa yhteiskunnan tuesta perheille ja perheiden hyvinvoinnin eri tekijöistä. Lastensuojeluosuudessa avataan keskeisiä käsitteitä sekä lastensuojeluprosessia. Lisäksi oppaassa on käytännön esimerkkejä sekä työvälineitä.

Yhteistyökumppaneilta kerättiin palautetta oppaasta sekä koko kehittämistyöstä kehittämiproessin ajan. Opasta muokattiin saadun palautteen mukaisesti ja näin varmistettiin oppaan hyödyllisyys ja käytännöllisyys toimeksiantajalle. Oppaasta annettiin Raision vapaaseurakuntaan painettu versio. Lisäksi oppaasta tehtiin jaettava versio, jotta sitä voi hyödyntää tulevaisuudessa muissakin seurakunnissa. Tästä jaettiin linkki muun muassa Facebook-ryhmään, jossa on Suomen Vapaakirkon lapsi- ja nuorisotyössä toimivia henkilöitä ympäri Suomen.

ASIASANAT:

Ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö, perhetyö, varhainen tuki, vapaaehtoistyö, seurakunta

Roosa Hellman & Pinja Koivukoski

HOW ARE FAMILIES SUPPORTED IN FINLAND?

- Guidebook for familywork in the church

The aim of the development work was to develop the work with children and families in Raison vapaaseurakunta and thereby support the overall wellbeing of families. The development task was to make a guide, which is practical and easy to read. The guide book is meant for the church' employees and volunteers to support their work with families. The meaning of the guide is to be a part of introduction as well as a source of information to which you can return to when needed. The aim is to increase the employees' and volunteers' preparedness to refer families to familyservices if necessary and to increase the courage and independent initiative to bring up the worry with the family. One part of the aim is to increase the knowledge of the meaning of preventive work and child welfare.

A method used in this development work was an interview. Five mothers from the church were interviewed and the data of the interviews was used to the content of the guide book. Interviews also offered important information for the church' development of the work with families. The method of dialogical conversation as well as regular meetings were used as methods for the collaboration with our cooperation partners during the development process.

As the end product of the development work is a 35 pages long guide: Families support and shelter – Guide for familywork in the church. Approximately half of the guide focuses on preventive support and the other half on child welfare. The guide contains information among other things about society's support for families and different elements of families' wellbeing. In the part of the child welfare central concepts and child welfare process are explained. The guide includes also practical examples and tools.

Feedback of the guide and the whole development work was collected during the development process. The guide was edited corresponding to the feedback. This way the guide's usefulness and practicality for our partners were ensured. A printed version of the guidebook was given to Raison vapaaseurakunta. A computer readable version of the guidebook was made, so that also other churches can use it to support their work in the future. The hyperlink of this version of the guide was shared to a Facebook-group, which members work in child and youth work of Finland's Freechurch' around Finland.

KEYWORDS:

Preventive child welfare, familywork, early support, volunteering, church

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT	7
2.1 Kehittämistyön tarve ja perustelut	7
2.2 Kehittämistehtävän tavoitteet	8
2.3 Toimintaympäristön kuvaus	8
3 YHTEISKUNTA PERHEIDEN TUKENA	11
3.1 Palvelujärjestelmä Suomessa	11
3.2 Lapsiperheiden hyvinvointi	13
3.3 Sektoreiden eroavaisuudet ja yhteistyö	15
4 PERHETYÖ JA ENNALTAEHKÄISEVÄ TYÖ	21
4.1 Perhetyön monimuotoisuus	21
4.2 Ennaltaehkäisevä lastensuojelu	22
4.3 Seurakuntien rooli ennaltaehkäisevässä työssä	27
5 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS JA TUOTOS	30
5.1 Kehittämismenetelmät	30
5.2 Kehittämistyön eteneminen	31
5.3 Kehittämistyön tuotos	35
6 KEHITTÄMISTYÖN ARVIOINTI	37
6.1 Tavoitteiden saavuttaminen	37
6.2 Kehittämistyöstä saatu palaute	39
6.3 Soveltamis- ja jatkokehittämismahdollisuudet	40
LÄHTEET	42

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

Liite 2. Perheiden tuki ja turva – Opas perhetyön tueksi seurakuntaan

1 JOHDANTO

Usein seurakunnista ja niiden palveluista ja toiminnoista tulee ensimmäisenä mieleen vain uskonto ja uskonnollinen kasvatus. Nämä ovatkin tärkeässä roolissa, mutta työhön kuuluu seurakunnissa paljon muutakin toimintaa, kuten lastenhoitoa, vanhempien tukemista ja vapaa-ajan toimintaa eri ikäisille. (Junntila ym. 2007.) Seurakunnat ovat hyvällä paikalla kohtaamassa ja tukemassa perheitä eri elämäntilanteissa ollessaan lähellä perheitä ja perheiden arkea. Erityisesti ennaltaehkäisevän työn näkökulmasta seurakunnilla on suuri potentiaali toimia muiden palveluntuottajien rinnalla perheiden tukemisessa. (Jääskeläinen 2006, 113-114.)

Tämä kehittämistyö käsittelee perheiden hyvinvoinnin tukemista Suomessa ja eri sektoreiden roolia siinä sekä erityisesti seurakunnissa tehtävää lapsi- ja perhetyötä. Kehittämistyön kehittämistehtävänä oli laatia konkreettinen, helppolukuinen opas Raision vapaaseurakunnan työntekijöille ja vapaaehtoisille lapsiperheiden parissa työskentelyn tueksi. Oppaan tarkoitus on tarjota lukijalleen käytännön työkaluja työhön ja antaa tietoa perheille suunnatuista ennaltaehkäisevistä ja varhaisen tuen palveluista sekä lastensuojelusta.

Toimeksiantajana kehittämistyössä toimi Raision vapaaseurakunta ja yhteyshenkilönämme seurakunnan johtava pastori. Seurakunta keskittyy tällä hetkellä kehittämään erityisesti lapsi- ja perhetyötään. Osana kehittämistä seurakunta halusi selvittää lapsiperheiden tarpeita ja toiveita, jotta seurakunta kykenisi vastaamaan näihin entistä paremmin. Yhteistyössä toimeksiantajan kanssa muotoutui tätä kautta myös tämän kehittämistyön aihe ja tavoitteet.

Ennaltaehkäisevä työorientaatio on Suomessa koko sosiaalialan kenttää läpäisevä periaate (Sosiaalityö hyvinvointipolitiikan välineenä 2015). Käytännön työssä peruspalveluissa ei kuitenkaan ole tarpeeksi resursseja panostaa ennaltaehkäisyyn, jolloin perheiden ongelmat pääsevät kasautumaan ennen avun ja tuen saamista. Perheiden pahoinvointi sekä lastensuojelu asiakkauksien määrä on lisääntynyt (Heino 2014, 288-289), joten ennaltaehkäisyyn tulee panostaa entistä enemmän. Lisäämällä muun muassa seurakuntien tietoisuutta ennaltaehkäisevän työn merkityksestä, pystyvät seurakunnat tiedostamaan oman roolinsa siinä ja käyttämään potentiaalinsa entistä paremmin lasten ja perheiden kanssa tehtävässä työssä. Seurakunnissa lasten ja perheiden parissa toimii monia vapaaehtoisia ja varsinaisilla työntekijöillä ei aina ole työhön suuntaavaa

koulutusta, joten myös eri tasoista palveluista, kuten lastensuojelusta tiedottamalla varmistetaan perheiden oikeanlainen tuen saaminen.

2 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Kehittämistyön tarve ja perustelut

Tarve kehittämistyölle Raision vapaaseurakunnassa kävi ilmi työntekijöiden ja vapaaehtoisten kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta. Keskustelujen kautta meille selvisi Raision vapaaseurakunnan olleen murrosvaiheessa alkuvuodesta 2018 lähtien, kun seurakunnan työntekijöihin tuli muutosta. Raision vapaaseurakunnan toimintasuunnitelman 2019 mukaan kaikenlaista toimintaa pyritään aktiivisesti kehittämään ja tällä hetkellä seurakunta keskittyy erityisesti perheiden kanssa tehtävään työhön (Raision vapaaseurakunnan toimintasuunnitelma ja talousarvio vuodeksi 2019). Toimipaikassa koetaan tarpeelliseksi tavoittaa lapsiperheitä entistä enemmän ja selvittää, miten seurakunta voisi paremmin olla tukemassa lähialueensa perheiden arkea ja hyvinvointia. Kehittämistyölle hyödyllisimmäksi koetaan käytännönläheisen tiedon lisääminen erityisesti liittyen varhaiseen ja ennaltaehkäisevään työhön lasten, nuorten ja perheiden parissa. Tiedon lisäämisen myötä voidaan seurakunnan perhetyötä kehittää entistä laadukkaammaksi.

Keskustellessamme Raision vapaaseurakunnan työntekijöiden ja vapaaehtoisten kanssa selvisi tarve tiedon lisäämiselle myös lastensuojeluun liittyen. Erityisen tarpeelliseksi koetaan konkreettiset esimerkit ja toimintaohjeet. Lastensuojelusta on Suomen Vapaakirkon puolelta tarjolla koulutusmateriaalia, mutta siitä huolimatta seurakunnan työntekijät ja vapaaehtoiset kokevat tietonsa lastensuojelusta puutteelliseksi. Seurakunnan toiminta voidaan nähdä olevan luonteeltaan osittain ennaltaehkäisevää lastensuojelua, näin ollen seurakunnan työntekijöillä ja vapaaehtoisilla on hyvä olla mahdollisimman selkeä käsitys lastensuojelun tarjoamista palveluista ja tuesta sekä omasta vastuustaan lastensuojelullisissa tilanteissa.

Seurakunnissa lasten ja perheiden parissa toimii monia vapaaehtoisia ja varsinaisilla työntekijöillä ei aina ole työhön suuntaavaa koulutusta. Riskinä on, ettei perheen haasteita tai huolia kyetä tunnistamaan varhaisessa vaiheessa, jolloin perheen oikea-aikainen ja oikeanlainen tuen saaminen viivästyy tai jää saamatta. Seurakunnissa tulisi entistä paremmin ottaa huomioon perheiden tarve saada tukea ja miettiä tuen antamisen vaihtoehtoisia toteutustapoja riittävän varhain. Jos seurakunnassa herää huoli lapsen tai perheen hyvinvoinnista, tulee se pyrkiä ottamaan avoimesti, mutta hienovaraisesti puheeksi lapsen ja vanhempien kanssa. Tarvitaan myös taitoa hyödyntää moniammatillista

yhteistyötä, jotta perhettä osataan ohjata myös muiden auttavien tahojen pariin. (Ainesmaa 2009, 63.) Ennaltaehkäisevällä työllä ehkäistään ongelmien kasautumista perheiden parissa. Seurakunnat ovat hyvässä asemassa peruspalveluiden rinnalla perheiden tukemisessa, sillä seurakuntien työntekijät ja vapaaehtoiset ovat perheiden arjessa läsnä ja lähellä perheitä. Tämän vuoksi seurakunnalla on hyvät mahdollisuudet huomata perheen tuen tarve aikaisessa vaiheessa.

2.2 Kehittämistehtävän tavoitteet

Kehittämistoiminta nähdään usein konkreettisena toimintana, jolla tähdätään jonkin selkeästi määritellyn tavoitteen saavuttamiseen. (Toikko ym. 2009, 14). Tavoitteellisuus on kehittämisen keskeinen elementti. Kehittämistoiminnalla tähdätään muutokseen, tavoitellaan jotakin parempaa tai tehokkaampaa kuin aiemmat toimintatavat tai –rakenteet (Toikko ym. 2009, 16). Kehittämistoiminnalla on monesti rajattu, suunniteltu, vaiheistettu ja tulosten hyödyntämiseen perustuva tehtävä tietyssä ympäristössä (Salonen ym. 2017, 34).

Kehittämistehtävänä tässä kehittämistyössä on laatia käytännönläheinen opas, jonka tavoitteena on kehittää Raision vapaaseurakunnan lapsi- ja perhetyötä sekä tätä kautta lisätä lapsiperheiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Tavoitteena on, että opas tulee käyttöön seurakunnan työntekijöille ja vapaaehtoisille tukemaan heidän työtään perheiden parissa. Opas toimii niin perehdytysoppaana, kuin työvälineenä, josta tiedon löytää tarvittaessa nopeasti. Tavoitteena on lisätä seurakunnan työntekijöiden ja vapaaehtoisten valmiutta ohjata tarvittaessa perheitä muiden palveluntuottajien tarjoamiin palveluihin sekä lisätä rohkeutta ja omatoimisuutta ottaa huoli puheeksi perheen kanssa. Tavoitteena on myös lisätä osaamista ennaltaehkäisevän työn merkityksestä ja lastensuojelusta sekä mahdollistaa ja varmistaa perheiden oikea-aikainen ja oikeanlainen tuki.

2.3 Toimintaympäristön kuvaus

Suomen Vapaakirkko on Suomessa toimiva, Suomen Luterilaisen kirkon piiristä itsenäistynyt kristillinen kirkkokunta, rekisteröitynyt uskonnollinen yhdyskunta, jonka muodostavat siihen kuuluvat vapaaseurakunnat ja niiden jäsenet. Vapaakirkko on vaikuttanut Suomessa yli 120 vuotta ja sillä on ympäri maata noin sata seurakuntaa ja vuoden 2016 lopussa kirkkokunnan kokonaisjäsenmäärä oli yhteensä noin 15800. Eri kokoiset

paikalliset seurakunnat, joista yksi on Raisiossa toimiva Raision vapaaseurakunta, toteuttavat tarkoitustaan itsenäisesti siellä missä sijaitsevat. Palkattua henkilökuntaa on vähän, sillä toiminta toteutuu pääasiassa vapaaehtoistyön ja vapaaehtoisten lahjoitusten voimin. Suomen Vapaakirkko pyrkii kantamaan vastuuta yhteiskunnallisista ja hengellisistä asioista yhdessä muiden tahojen kanssa. (Suomen Vapaakirkko 2018.) Vapaakirkollisen lapsi- ja perhetyön tavoitteina on sekä tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään että omalta osaltaan olla täydentämässä yhteiskunnassa tapahtuvaa kasvatus-työtä (Ainesmaa 2009, 12).

Raision vapaaseurakunta sijaitsee Raisiossa keskellä rauhallista asuinalueita osoitteessa Frälsintie 20. Seurakunta on perustettu vuonna 1979. (Raision vapaaseurakunta 2019.) Siellä on vuosien varrella järjestetty moninaista toimintaa tukemaan Raision ja lähikuntien lapsiperheitä, kuten perhekerhoa, pyhäkoulua, äiti- ja lapsipiiriä sekä toimintailtoja lapsille ja varhaisnuorille. Seurakunnan tavoittavat toiminnat pohjautuvat vapaaehtoistyölle, jota varsinaiset seurakunnan palkalliset työntekijät organisoivat. Työntekijöinä Raision vapaaseurakunnassa toimii muun muassa seurakunnanjohtaja, lapsi- ja varhaisnuoristotyöntekijä ja nuorisotyöntekijä (Raision vapaaseurakunta 2019), joiden kanssa tätä kehittämistyötä on toteutettu. Seurakunnanjohtaja on suorittanut pastoritutkinnon Suomen Teologisella opistolla. Nuorisotyöntekijällä on lapsi- ja nuorisotyöntutkinto myös Suomen Teologiselta opistolta, kun puolestaan lapsi- ja varhaisnuorisotyöntekijällä ei ole tehtävään varsinaista koulutusta.

Seurakunnan kirjallisia jäseniä oli vuoden 2018 lopussa yhteensä 184, joista 145 oli varsinaisia jäseniä ja 39 perheen mukana tulleita jäseniä (Raision vapaaseurakunnan toimintakertomus 2018). Toimeksiantajalta saimme tietää, että perheitä, joissa on alle kouluikäisiä lapsia käy seurakunnassa säännöllisesti tällä hetkellä noin viisi perhettä. Lisäksi on perheitä, jotka ovat toiminnassa mukana epäsäännöllisesti. Varhaisnuorten toiminnassa tavoitetaan ala-ikäisiä lapsia, joiden muu perhe ei ole mukana seurakunnan toiminnassa. Muuten seurakunnassa on kaikenikäisiä vauvasta vaariin.

Vuodesta 2018 lähtien varsinainen lapsiperheille suunnattu toiminta ja tuki on ollut melko vähäistä, muun muassa resurssipulan vuoksi. Parittomien viikkojen perjantaisin on järjestetty toimintailtoja, CLUBI-iltoja, 9-14-vuotiaille lapsille ja parillisten viikkojen perjantaisin CLUBI Plus -iltoja, jotka on puolestaan suunnattu 12-18-vuotiaille nuorille. Pienemmille lapsille suunnattu jumalanpalvelusten rinnalla järjestettävä pyhäkoulu, Mini-Clubin toiminta, oli tauolla syksystä 2018 kevääseen 2019. Muu seurakunnan toiminta on kaikenikäisille avointa. (Raision vapaaseurakunnan toimintakertomus 2018.)

Kaikki kehittäminen lähtee pienistä askelista. Keskusteluissa toimeksiantajan kanssa selvisi, että syksyllä 2018 seurakunnan saliin kehiteltiin perhenurkkaus lapsiperheiden mukavuutta ajatellen ja erillisiä lastentiloja kunnostettiin. Uusien lastentilojen avajaiset olivat huhtikuussa 2019, jolloin myös Mini-Clubi toiminta jatkui tauon jälkeen. Lisäksi seurakunnassa on lapsityöntekijän taholta järjestetty pari vanhempainiltaa, joihin on kutsuttu mukaan seurakunnan perheitä, tarkoituksena luoda tilaa kuulla heidän toiveitaan ja ajatuksiaan liittyen seurakunnan lapsiperhetoimintoihin.

3 YHTEISKUNTA PERHEIDEN TUKENA

3.1 Palvelujärjestelmä Suomessa

Hyvinvointivaltioksi tai -yhteiskunnaksi kutsutaan yleensä erilaisista julkisen sektorin järjestelmistä muodostuvaa kokonaisuutta, jossa tuotetaan ja rahoitetaan koulutus-, sosiaali- ja terveydenhoitopalveluja. Lisäksi pyritään turvaamaan toimeentulo työmarkkinoiden ulkopuolella olevalle väestölle, kuten työttömille, sairaille ja ikääntyneille. (Niemelä 2010, 175.) Suomessa toimii sosiaaliturvajärjestelmä, jonka tarkoitus on taata ihmisille riittävä toimeentulo ja huolenpito kaikissa elämäntilanteissa. Sosiaaliturvajärjestelmä on laaja kokonaisuus, joka koostuu palveluista ja toimeentulon turvaavista etuuksista. Suomessa sosiaaliturvaan liittyvästä lainsäädännöstä ja järjestelmän kehittämisestä vastaa Sosiaali- ja terveysministeriö. (STM 2019.) Suomalaisen sosiaaliturvajärjestelmän peruspilareita on sosiaalihuolto sosiaalipalveluineen. Sosiaalihuollosta säädetään sosiaalihuoltolaissa, sosiaalihuollon asiakaslaissa ja sosiaalihuoltoa koskevissa erillislaeissa. Sosiaalipalvelut on kohdennettu koko väestölle ja ne on tarkoitettu ensisijaisesti väestöryhmien arkielämän helpottamiseen. (Niemelä 2010, 189-190.)

Sosiaalipalveluiden jaotteluun ja jäsentämiseen on käytössä muutamia erilaisia tapoja. Palvelut voidaan jakaa yleisiin ja erityisiin palveluihin. (Niemelä 2010, 189-190.) Sosiaalihuoltolain mukaisiin yleisiin sosiaalipalveluihin kuuluvat muun muassa sosiaalityö ja sosiaaliohjaus, sosiaalinen kuntoutus, perhetyö, kotipalvelu ja -hoito, päihde- ja mielenterveysyö sekä kasvatus- ja perheneuvonta (STM 2019). Erityislainsäädäntöön perustuvia kunnallisia palveluja ovat taas muun muassa vammaispalvelut, kehitysvammaisten erityishuolto, kuntouttava työtoiminta, lapsen huoltoon ja tapaamisoikeuteen liittyvä sovittelu sekä rahalliset tuet kuten omaishoidon tuki ja täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019.) Perheiden kohdalla yleiset ja erityiset palvelut eroavat toisistaan muun muassa niin, että yleiset palvelut on tarkoitettu kaikille perheille ja ne ovat vapaaehtoisia. Erityisiin palveluihin puolestaan syntyy oikeus vasta silloin, kun yleisten palveluiden tuki on riittämätön.

Toinen tapa jäsentää palveluja on niiden jaottelu elämänkaarimallin mukaan. Sosiaalipalveluja ja ohjaavaa lainsäädäntöä on paljon, joten palveluja jaetaan usein elinkaarimallin mukaisesti lapsiperheiden, aikuisten ja ikäihmisten palveluihin, vaikka ne perustuisivatkin samaan lainsäädäntöön. Perheille kohdennettuja sosiaalipalveluja ovat mm.

perhetyö, kotipalvelu, kasvatusta- ja perheneuvonta, päivähoitojärjestelmä, lastenneuvolat sekä lastensuojelu. Lapsiperheille suunnatuilla palveluilla on tarkoitus tukea vanhempia tai muita huoltajia turvaamaan lasten hyvinvointi ja kasvatusta. (STM 2019.)

Lapsiperheille suunnattuja sosiaalipalveluja Raisiossa on esimerkiksi lapsiperheiden palveluohjaus, jossa tavoitteena on löytää perheen tilanteeseen sopivat palvelut sekä ohjata asiakkaat palvelun piiriin. Raision perheneuvola tarjoaa laajaa tukea liittyen vauvoihin ja pikkulapsiin, koululaisiin ja nuoriin, parisuhteeseen ja vanhemmuuden tukemiseen, eropalveluihin sekä uusperheisiin. Lapsiperheiden kotipalvelu on työtä, jota tehdään perheen kotona ja jonka tarkoitus on tukea perheen arjessa selviytymistä. Käytännössä palvelu voi olla lastenhoitoa ja kodinhoidollisia tehtäviä perheen tarpeiden mukaan. Palvelu on ensisijaisesti tilapäistä ja sitä voidaan myöntää perheen tueksi erilaisissa elämäntilanteissa, kuten vanhemman akuutti väsymys tai uupumus ja äkillinen elämäntilanteen muutos, esimerkiksi vanhemman äkillinen sairastuminen. Muita tuen muotoja voi olla lapsen koulunkäynnin tai harrastustoiminnan tukeminen, vertaisryhmätoiminta, tukihenkilön tai tukiperheen järjestäminen, asumiseen liittyvät tukitoimet sekä taloudellinen tuki. Lisäksi kaikki lastensuojelupalvelut. Perheet voivat mihin tahansa palveluun liittyen jättää yhteydenottopyynnön muun muassa Raision kaupungin nettisivuilta löytyvän Pyydä apua -palvelun kautta. Lähivuosina kehitetty Pyydä apua! -nappi on lapsiperheille suunnattu matalan kynnyksen sähköinen palvelukanava, jota painamalla kuka tahansa voi pyytää apua, palvelua tai kysyä jotain. (Raision kaupunki 2019.)

Päivähoito ja koulu ovat tärkeitä kehitysympäristöjä ja niillä on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa lasten kehitykseen ja hyvinvointiin, sillä lapset viettävät niissä suuren osan lapsuusajastaan ja ne tavoittavat lähes koko lapsiväestön. Lasten kokemukset päivähoitossa ja koulussa, niiden olosuhteet ja ilmapiiri värittävät heidän koko elämänsä. Lasten päivähoiton tehtävänä on edistää lasten myönteistä kehitystä ja tukea vanhempia heidän kehitystehtävässään. Peruskoulun säädöksissä taas säädetään, että peruskoulun tulee pyrkiä kasvattamaan oppilaansa muun muassa tasapainoiseksi, vastuuntuntoiseksi, itsenäiseksi ja rauhantahtoiseksi ihmiseksi sekä yhteiskunnan jäseneksi. Oppiminen ja koulunkäynti vaikuttavat lapsen tulevaisuuteen ja elämänmahdollisuuksiin ratkaisevasti ja siksi oppimisen edistämiseksi ja ongelmien vähentämiseksi lasten käytettävissä tulee olla riittävästi erilaisia ja joustavia tukimuotoja. Tällaisia ovat esimerkiksi erityisjärjestelyt päivähoitossa, kouluavustajia ja erityisopetus. (Taskinen 2010, 40.) Koulussa oppilaille tulee olla myös mahdollisuus käyttää koulukuraattorin ja koulupsykologin palveluita (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 §7).

Suomen neuvolajärjestelmä tukee monin tavoin lasten kehitystä ja koska neuvolat tavoittavat miltei koko ikäluokan, on niillä myös hyvä mahdollisuus havaita lapsen ja perheen mahdollinen tuen tarve varhain ja näin ennaltaehkäistä ongelmien kärjistymistä (Taskinen 2010, 43). Muun muassa perhekasvatusta ja kasvatuksen neuvontaa varten kunnassa voi olla esimerkiksi vauvaperhetyötä, lasten ja nuorten ryhmiä, nuorisotiloja ja työpajatoimintaa sekä keskusteluiltoja kasvatuskysymyksistä ja elämäntaitojen opettelua (Taskinen 2010, 33).

Kaikki toiminta, joiden tarkoituksena on lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen, kuten äitiys- ja lastenneuvolapalvelut, lasten päivähoitopalvelut, koulun ulkopuoliset vapaa-ajan palvelut ja yhteiskunnan tukema lasten ja nuorten harrastustoiminta kuuluvat Pohjoismaiseen hyvinvointivaltiomalliin perustuvaan perhepoliittiseen järjestelmään. Lisäksi osaltaan tähän kuuluvat myös koulutoimi sekä lapsille, nuorille ja lapsiperheille suunnatut sosiaali- ja terveydenhuollon erityispalvelut mukaan luettuna. Edellä mainitut yhteiskunnan toimet, erilaiset etuudet ja palvelut perheiden tukemiseksi, vaikuttavat monipuolisesti lasten, nuorten ja perheiden jokapäiväiseen elämään. (Niemelä 2010, 234-235.) Perhepolitiikan ja sen mukaan muotoutuneiden palveluiden tavoitteena on luoda lapsille turvallinen kasvuympäristö ja turvata vanhemmille niin aineelliset kuin henkiset mahdollisuudet perheen perustamiseen ja lasten kasvattamiseen. Vuoden 2010 jälkeen perhepolitiikan painopisteenä on ollut erityisesti vanhempien työn ja perheen yhteensovittaminen, isyyden vahvistaminen ja lapsiperheiden toimeentulon turvaaminen. (Lammi-Tasakula ym. 2014, 145.)

3.2 Lapsiperheiden hyvinvointi

Hyvinvointi on moniulotteinen käsite. Tutkijatkaan eivät ole yksimielisiä siitä, mitä hyvinvoinnilla tarkoitetaan, joten sen mittaaminenkaan ei ole yksinkertaista. Hyvinvoinnin osatekijät jaetaan yleensä kolmeen ulottuvuuteen: terveyteen, materiaaliseen hyvinvointiin ja koettuun hyvinvointiin tai elämänlaatuun. (THL 2019.) Suomalainen sosiologi Erik Allardt (1976) erotti hyvinvoinnin kolmeen suureen osa-alueeseen: elintaso (having), ihmissuhteet (loving) ja itsensä toteuttaminen (being) (Törrönen ym. 2016, 29). Yhä useammin koettua hyvinvointia mitataan nimenomaan elämänlaadulla, jonka muodostavat terveys ja materiaallinen hyvinvointi, samoin kuin yksilön odotukset hyvästä elämästä, ihmissuhteet, omanarvontunto ja mielekäs tekeminen. (THL 2019.) Elämänlaatu itsessään on myös varsin moninainen käsite ja sitä on tarkasteltu monesta eri näkökulmasta

käsin. Kokonaisvaltaiset elämänlaatuteoriat pyrkivät yhdistämään niin resursseihin kuin hyvinvoinnin kokemukseen perustuvat lähestymistavat, ja sisällyttävät elämänlaatuun aiempien tekijöiden lisäksi muun muassa aineelliset elinolot sekä elinympäristön laadun. Kaikki mainitut tekijät ovat olennaisia toimintakyvyn, osallisuuden ja yhteisöön kuulumisen sekä mielekkään elämän kannalta. (Vaarama ym. 2014, 22.) Läheiset ihmissuhteet ja terveys ovat hyvinvoinnille kuitenkin kaikkein merkityksellisimpiä. Hyvinvoinnin kokemuksiin vaikuttaa vahvasti sosiaalinen kanssakäyminen ja siinä toteutuva vastavuoroisuus: saammeko rakkautta ja annammeko sitä? Miten meitä arvostetaan ja kohdellaan? (Törrönen ym. 2016, 30.) Tutkimuksissa on havaittu, että elämänlaadulle merkittävät tekijät vaihtelevat jonkin verran elämäkulun ja elämäntilanteiden mukaan ja että erityisesti terveyteen liittyvät tekijät korostuvat iän myötä. (Vaarama ym. 2014, 26.)

Suomessa suuri osa lapsiperheistä ovat keskituloisia, mutta lapsiperheiden pienituloisuus on pitkällä aikavälillä lisääntynyt. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisun ja vuonna 2012 tehdyn Lapsiperhekyselyn mukaan suomalaisten lapsiperheiden toimeentulokokemukset jakautuvat kahtia niin, että kahdella viidestä perheestä rahaa jää säätettäväksi, kun puolestaan kahdella viidestä toimeentulossa on eriasteisia haasteita. Kun yleinen elintaso yhteiskunnassa nousee, nousevat myös vaatimukset sen suhteen, mitä yhteiskunnassa katsotaan kuuluvan tavalliseen elämään. Lapsiperhekyselyssä vanhemman siviilisäädyltä ja perheen toimeentulolla havaittiin olevan yhteys myös palvelujen saatavuuteen ja palveluista saadun tuen riittävyteen. Etenkin yksinhuoltajat ja toimeentulonsa hankalaksi kokevat pitivät palvelujen saatavuutta muita vaikeampana ja lisäksi kokivat muita enemmän puutteita palveluista saadussa tuessa. (Perälä ym. 2014, 234.)

THL:n tutkimusten mukaan vanhempien voimavaroja ja toimintakykyä kuormittavia ja heikentäviä tekijöitä parisuhteessa ja vanhemmuudessa ovat muun muassa perhe- ja työelämän haastava yhteensovittaminen, toimeentulo-ongelmat, kotiaskareiden epätasapainoinen jakaminen ja vähäinen yhteinen aika puolison kanssa. (Lammi-Taskula ym. 2014, 155.) Yksi lapsiperheiden hyvinvoinnin avainkysymyksistä onkin, että miten vanhempien aika ja voimat riittävät sekä työhön että perheelle (Lammi-Taskula ym. 2014, 158). Perheen toimeentulo-ongelmat aiheuttavat vanhemmille usein masennusta ja ahdistusta. Nämä voivat heijastua sekä parisuhteen että vanhemmuuden laatuun ja sitä myötä myös lasten hyvinvointiin ja mielenterveyteen. Vanhempien köyhyys lisää monesti lasten riskiä muun muassa vähäiseen koulutukseen, huostaanottoihin ja pienimuotoiseen rikollisuuteen sekä toimeentulo-ongelmiin heidän aikuisiässään. Lisäksi köyhyys kietoutuu syrjäytymisriskeihin ja sillä on taipumus periytyä yli sukupolvien. (Lammi-

Taskula ym. 2014, 148.) Perheen hyvinvointia edistäviä tekijöitä ovat puolestaan muun muassa perherakenteen joustavuus, yhteenkuuluvuus, kommunikaatio, ongelmanratkaisu, sekä aineelliset ja sosiaaliset voimavarat. Yhteisöön kytkeytyviä tekijöitä taas ovat muun muassa naapuruston turvallisuus, vapaa-ajan virkistysmahdollisuudet, terveydenhuolto ja muut tukipalvelut. Varhaisen tuen ohjelmat ja instituutioissa (esimerkiksi kouluissa) olevat, roolimalleina toimivat ja tukea antavat aikuiset ovat myös yhteisöön kytkettäviä suojaavia tekijöitä. (Törrönen ym. 2016, 267.)

3.3 Sektoreiden eroavaisuudet ja yhteistyö

Moniammatillinen yhteistyö on tullut käsitteenä tutuksi jo 1980-luvun lopulla. Siitä huolimatta käsite ja sitä vastaava toiminta on vasta 1990-luvulla vakiintunut osaksi erinäisyyden toimintaa. Moniammatillisuuden käsite on laaja ja useimmiten sitä käytettäessä voidaan viitata melko eritasoisiiin yhteistyön muotoihin ja ilmiöihin. (Lehtinen 2015, 9.) Käsitteellä tarkoitetaan muun muassa eri tahojen välistä vuorovaikutuksessa tapahtuvaa tiedon, taidon ja osaamisen jakamista, työskentelyä yhteisten haasteiden ratkaisemiseksi ja tavoiteltavan päämäärän saavuttamiseksi. (Lehtinen 2015, 7.) Kun eri alojen ammattilaiset jakavat avoimesti näkemyksiään, tuovat kukin oman koulutuksellisen ja kokemuksellisen osaamisensa yhteisten asiakkaiden kanssa tehtävään työhön. Parhaimmillaan syntyy yhteinen näkemys ja yhteiset tavoitteet asiakkaan tilanteessa toimimiseksi. (Näkki & Sayed, 2015, 152-153.)

Yhteiskunta on kehittynyt hallintokeskeisyydestä monitoimijuuden malliin, jonka ytimessä on moninainen yhteistyö julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välillä (Lehtinen 2015, 8). Moniammatillisella työskentelyllä pyritään sekä asiakkaan kokonaisvaltaiseen tukemiseen että työntekijöiden vastuun jakamiseen ja sitä myötä myös työntekijöiden työssä jaksamisen lisäämiseen (Vilén ym. 2008, 103). Toimivan eri sektoreiden välisen moniammatillisen yhteistyön on todettu vaikuttavan palvelun laadun ja saatavuuden paranemiseen, asukkaiden ja toimijoiden yhteisöllisyyden edistämiseen alueella sekä kansalaisyhteiskunnan rakentamiseen. (Lehtinen 2015, 8-9.) Lisäksi yleisesti palvelun kokonaisvaltaisuuteen sekä toiminnan tehostumiseen ja parempaan asiakastytyväisyyteen. Toimiva moniammatillinen yhteistyö voi voimavaraistaa ja tukea niin asiakasta kuin työntekijää. (Näkki & Sayed, 2015, 152-153.)

Menestyvä ja hyvinvoiva kunta on aktiivinen toimija, joka on vuorovaikutuksessa oman kunnan alueella toimivien verkostojen kanssa. Moniammatillisen, sektorirajat ylittävän yhteistyön sekä kuntalaisten yhteisöllisyyden ja osallisuuden tukemisen kautta voidaan kunnissa saavuttaa toimivia palvelupolkuja. Yhdistämällä eri toimijoiden voimavaroja, yhteistoiminnalla ja kumppanuuksien rakentamisella on tutkimuksien mukaan suora vaikutus yksilön hyvinvointiin, yhteisöllisyyden rakentumiseen sekä kuntatalouteen. Moniammatillisen osaamisen hyödyntäminen eri sektoreiden välisessä yhteistyössä mahdollistuu tietoa jakamalla. Moniammatillisessa yhteistyössä eri verkostojen asiantuntijat työskentelevät tasavertaisessa ja vuorovaikutteisessa ympäristössä kohti yhteisiä tavoitteita. Yhteisellä työskentelyllä saavutetaan arvokkaita päämääriä, joiden myötä kunnissa saavutetaan parempia tuloksia kuntalaisten hyvinvoinnin tukemiseksi. (Lehtinen 2015, 1-2.) Kunnan ja järjestöjen yhteistyötä kuitenkin haastaa muun muassa julkisen ja kolmannen sektorin erilaisuus toimintatavoissa, toimintakulttuurissa sekä resursseissa (Lehtinen 2015, 11).

Kolmannen sektorin määritelmä ei ole täysin yksiselitteinen. Yhteiskunnan julkisen vallan, yksityisen liiketoiminnan ja kotitalouksien väliin jäävälle alueelle on annettu monenlaisia nimityksiä ja määrittelyjä heijastamaan toiminnan luonnetta, järjestäytymisen tai toiminnan tapaa sekä suhdetta valtioon ja kuntiin tai markkinoihin. On käytetty erilaisia termejä, kuten kansalaisyhteiskunta, kansalaistoiminta, yhdistykset ja järjestöt, vapaaehtoissektori, aatteellinen sektori sekä voittoa tavoittelematon toiminta. Neutraalina käsitteenä voidaan puhua kolmannesta sektorista. (Saukkonen 2013, 7.) Kolmas sektori koostuu siis toimijoista, jotka eivät kuulu valtiolle tai yksityisille yrityksille (Helander 1998, 53), joten yksinkertaisimmillaan se voidaan rajata markkinoiden (yksityisen sektorin), julkisen sektorin sekä kotitalouksien väliin jääväksi alueeksi. (Saukkonen 2013, 8).

On monia tapoja määritellä kolmas sektori ja sitä myötä rajata siihen kuuluvat toimijat. Laaja kansainvälinen John Hopkins -ryhmä on kehittänyt yhden pisimmälle kehitellyistä tavoista määritellä kolmatta sektoria. Tutkijaryhmä on nimennyt määrittelyn rakenteellis-operationaaliseksi määritelmäksi. Tämä määrittely pohjautuu peruskriteereihin, joita ovat rakenteellisuus, yksityisyys, voittoa tavoittelematon jakaminen, itsehallinnollisuus sekä vapaaehtoisuus. (Helander 1998, 53.) Määritelmän mukaan kolmannen sektorin ytimeen on Suomessa nähty kuuluvan järjestöt, jotka ovat yksityisoikeudellisia sekä muutamat julkisoikeudelliset yhdistykset, säätiöt ja muutamat uusosuustoiminnalliset muodostumat. Laajassa mielessä kolmannen sektoriin kuuluvat lisäksi myös organisoi-mattomat oman avun ryhmät, toimintakeskukset, kumppanuusyhtiöt, julkisoikeudelliset

yhdistykset, kirkot sekä poliittiset puolueet. (Helander 1998, 62.) Myös erilaiset uskonnolliset yhteisöt ja yhdyskunnat voidaan sisällyttää kolmanteen sektoriin (Helander 1998, 56), näin ollen myös Suomen Vapaakirkko.

Toiminta kolmannella sektorilla on moninaista, mutta voidaan puhua esimerkiksi kansalaistoiminnasta, joka usein liitetään kansalaisyhteiskunnan käsitteeseen. Kansalaistoiminta on luonteeltaan yhteistoimintaa muiden kanssa ja viittaa toimimiseen yhteiskunnan eri toimintaympäristöissä yksityistä elämänpiiriä laajemmin. Toimintaa, jolla pyritään omaa lähipiiriä laajemman ihmisjoukon hyvinvoinnin edistämiseen ilman taloudellisen voiton tavoitteita. Toiminnalla on monesti selviä yhteiskunnallisen vaikuttamisen tavoitteita, mutta organisoitumismuoto voi olla, niin hyvin väljä sosiaalinen verkosto kuin selvästi strukturoitu, muodollisesti järjestäytynyt rekisteröity yhdistys. Selvän yhteiskunnallisen vaikuttamisen sijaan toiminta voi myös pyrkiä hyvinvoinnin kokemusten edistämiseen, kuten erilaiset harrastus- ja virkistystoimintaa järjestävät kerhot, urheiluseurat, nuorisojärjestöt tai vapaaehtoistoiminnalla erilaisia hyvinvointi palveluja tuottavat järjestöt ja verkostot. Toiminta voi myös olla monin eri tavoin aatteellista. Esimerkiksi puolueen piirissä tapahtuvaa tiettyyn poliittiseen ideologiaan sitoutunutta toimintaa, uskonnollisen yhdyskunnan hengelliseen sanomaan kiinnittyvää tai ammattiyhdistyksen aatteeseen pohjautuvaa vaikutustoimintaa. (Niemelä 2010, 200-201.)

Kansalaisyhteiskunnan ja muiden yhteiskunnallisten toimijoiden välillä ei aina ole yksiselitteistä eroa, sillä vaikka perustoimijoina ovat erilaiset aatteelliset yhdistykset, voi myös niillä olla sekä julkisen vallan että yksityisen liiketoiminnan alueelle kuuluvia rooleja (Niemelä 2010, 205). Suomessa on uskonnollisen toiminnan organisoinnissa omat kansalliset piirteensä ja valtio ja kirkko ovat virallisesti erillään toisistaan. Monien uskonnollisten yhdyskuntien toiminta on yhdistysmuotoista, mutta Evankelis-luterilaisella kirkolla ja Ortodoksisella kirkolla on oma kirkkolaki ja lakiin perustuva oikeus kerätä kirkkoon kuuluvilta yksityisiltä henkilöiltä kirkollisveroa ja yrityksiltä yhteisö-veroa. Tästä johtuen niiden laajaa seurakunnallista toimintaa ei lasketa kansalaisyhteiskunnan kansalaistoiminnaksi, vaikka monet näiden seurakuntien toiminnoista, kuten vapaaehtoisuuteen perustuva diakoniatyö, ovat mitä tyypillisintä kansalaisyhteiskunnan piirissä tapahtuvaa toimintaa. Muut kirkkokunnat, muun muassa helluntailaiset, vapaakirkko ja mormonit luetaan sen sijaan osaksi kansalaisyhteiskunnan toimijoita. Lisäksi kansalaisyhteiskunnan piiriin kuuluvat erilaisten kristillisten järjestöjen, kuten lapsi- ja nuorisojärjestöjen, lähetysseuran, merimieskirkon ja kirkon sisällä toimivien herätysliikkeiden toiminta. (Kansalaisyhteiskunta 2019.)

Kansalaistoiminta sekä muu toiminta kolmannella sektorilla, perustuu pääasiassa vapaaehtoistyölle (Niemelä 2010, 210). Kansalaistoiminnan hyvinvointivaikutukset eivät jää vain siihen osallistuville vaan kansalaisjärjestöt luovat hyvinvoinnin edellytyksiä laajemmin tuottamalla vapaaehtoistyöhön perustuvia hoiva-, huolenpito-, vertaistuki- ja kasvatuspalveluja. Kansalaisyhteiskunnan toimijat jakavat vastuuta hyvinvointipalveluista valtion kanssa ja ovat näin ollen osa yhteiskunnan hyvinvointijärjestelmää. (Niemelä 2010, 208.)

Vapaaehtoistoiminnassa ei ole kyse pelkästä toiminnasta, vaan myös sen taustalla vaikuttavista arvoista. Vapaaehtoistoiminnan määritelmässä korostetaan vapaaehtoistyön olevan toimintaa, jota tehdään tavallisten ihmisten tiedoin ja taidoin, omaa elämäkokemustaan ja persoonallisuuttaan hyödyntäen. Se on toimintaa, johon yksilö sitoutuu nimenomaan vapaaehtoisesti omasta halustaan käsin. (Mykkänen-Hänninen 2007, 11.) Vapaaehtoistoiminta on merkityksellistä, sillä se lisää yksilöiden ja koko yhteiskunnan hyvinvointia ja vaikuttamismahdollisuuksia (Kansalaisareena ry 2018, 8). Tutkimusten mukaan vuoden 2018 aikana melkein puolet suomalaisista tekivät jonkinlaista vapaaehtoistyötä. Kuukaudessa vapaaehtoisena toimivat tekivät vapaaehtoistyötä keskimäärin noin 15 tuntia. Tuntimääräisesti eniten vapaaehtoistyötä Suomessa tekevät naiset ja nuoret. Erityisesti nuorten vapaaehtoisena toimiminen on lisääntynyt, kun puolestaan eläkeläisten ja miesten vapaaehtoistyön määrä on tutkimusten mukaan vähentynyt viime vuosien aikana. Vapaaehtoistoiminnan nähdään olevan jatkuvassa kasvussa ja tulevaisuudessa sen rajapinnat yksityisen, julkisen, kolmannen ja neljännen sektorin välillä tulevat hämärtymään entisestään. (Kansalaisareena ry 2018, 8-9.)

Vapaaehtoistyöllä katsotaan olevan erityisesti kaksi yhteiskunnallista tehtävää. Ensinnäkin vapaaehtoistyö tarjoaa osallistumismahdollisuuksia kansalaisille, osallisuus puolestaan vahvistaa sidettä yksilön ja yhteiskunnan välillä ja ehkäisee näin ollen osaltaan syrjäytymistä. (Mykkänen-Hänninen 2007, 6.) Kansalaistoiminnan, ja niin ikään kaikenlaisen vapaaehtoistoiminnan, nähdään edistävän yksilön hyvinvointia monella muullakin tavalla. Esimerkiksi tarjoamalla mahdollisuuksia yhdessä olemiseen ja sitä myötä vastata liittymisen ja yhteenkuuluvuuden kaipuuseen, jotka voivat puolestaan täyttää läheisyyden, kiintymyksen ja turvallisuuden tarpeita sekä edesauttaa identiteetin rakentamista. (Niemelä 2010, 207.) Vapaaehtoistyöntekijä voi työn kautta kokea vahvoja merkityksellisyyden kokemuksia, saada itse hyvinvointia ja tuottaa sitä samalla muille. (Niemelä 2010, 210). Vapaaehtoistyö tarjoaa mahdollisuuksia uuden oppimiselle sekä erilaisten haasteiden kohtaamiselle. Vapaaehtoistyöhön osallistuvat oppivat uutta ja

kehittyvät lisää jo osaamisissaan taidoissaan, esimerkiksi sosiaalisissa taidoissa sekä johtajuudessa. (Mojza ym. 2011, 125-126.) Olemalla pohjimmiltaan ihmisten välistä vuorovaikutusta, toiminta antaa mahdollisuuden syville ja merkityksellisille ihmissuhteille, ja toteuttaa hyvinvoinnin sosiaalista ulottuvuutta erityisesti tekemisen tasolla (Niemelä 2010, 207).

Ammatillisesta auttamistyöstä ja vapaaehtoistyöstä ja on monesti puhuttu toistensa vastakohtina, mutta paljon tärkeämpää vastakkain asettelun sijaan on keskittyä jakamaan tehtävät ja kohdentaa voimavarat mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti. Vapaaehtoistyön tarkoitus yhteiskunnassa on tukea ja täydentää sosiaali- ja terveyspalveluita, ei koskaan paikata tai korvata ammattityötä. (Mykkänen-Hänninen 2007, 12.) Esimerkiksi tieto perheiden huolista tulee sosiaalitoimeen usein vasta ongelmien jo synnyttyä ja kasaannuttua. Eri tahojen ja sektoreiden yhteistyöllä voidaan paremmin huomioida perheiden moninaisia tarpeita ja tukea perheiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Yhteiskunnassa voidaan vapaaehtoistyönä toteuttaa monia hyvinvointipalveluja, jotka muuten saattaisivat jäädä kokonaan järjestämättä, kuten ikääntyneiden ulkoilutus- ja ystäväpalveluja (Niemelä 2010, 210) tai esimerkiksi nuorten tukihenkilötoiminta. Näin ollen vapaaehtoistyö tarjoaa palvelujärjestelmään lisäresursseja ja sitä voidaan hyödyntää erityisesti varhaisessa tuessa (Niemelä 2010, 6).

Järjestöt sekä seurakunnat tuottavat pääsääntöisesti ennaltaehkäisevää toimintaa kuntien alueella harraste-, vapaaehtois- ja vertaistoiminnan muodossa sekä tarjoavat neuvontaa, ohjausta ja tukea. Erilaisessa järjestötoiminnassa korostuu kuntalaisten osallistumismahdollisuudet, jotka lisäävät arjen hyvinvointia yksilötasolla. Yhteistyötä kuntien, järjestöjen ja muiden toimijoiden välillä tehdään yleisimmin tapahtumien sekä kulttuuri-, liikunta-, nuoriso-, harrastus- ja vapaa-ajantoimintojen osalta. Seurakunnat ja järjestöt voivat tunnistetusta tarpeesta käsin toteuttaa alueella toimintaa eri asiakasryhmille, kuten harrastustoimintaa, lasten toimintailtoja ym. Tällaiset toiminnot nähdään olevan järjestöjen ja kolmannen sektorin vahvinta osa-aluetta. (Lehtinen 2015, 1-2.)

Vuonna 1936 perustettu, ViaDia ry, on Suomen Vapaakirkon arvoihin pohjautuva valtakunnallinen diakoniatyön järjestö ja on vain yksi sadoista vapaaehtoistoimintaan perustuvista järjestöistä. Järjestön tavoitteina on palvella Jumalaa, auttaa lähimmäisiä ja kehittää ja vahvistaa toimivaa diakoniatyötä Suomessa sekä ulkomailla. Se kouluttaa, koordinoi ja on mahdollistamassa laajemman diakoniatyön eri puolilla Suomea. ViaDian varsinainen kenttätyö toteutuu ympäri Suomea olevien vapaaseurakuntien alaisuudessa

paikallisyhdistysten kautta, jotka ovat itsenäisiä rekisteröityjä yhdistyksiä. Näiden toimintaa johtaa paikallisten vapaaseurakuntien jäsenistä koostuvat hallitukset. Työn toteutumisen Suomessa mahdollistaa lukuisa joukko vapaaehtoisia, seurakuntia ja kansalaisjärjestöjä. Viimeisten tietojen mukaan ViaDia-järjestön parissa palvelee noin 500 vapaaehtoista yli 40 eri paikkakunnalla. Nämä kymmenet vapaaseurakunnat ja ViaDia-paikallisyhdistykset tarjoavat ihmisille monenlaista apua, kuten ruoka-apua vähävaraisille, esimerkiksi työttömille, eläkeläisille, opiskelijoille ja lapsiperheille. Ruoka-aputyön lisäksi järjestö keskittyy muun muassa perheiden tukemiseen, vanhustyöhön, vankila- ja kriminaalitoimintaan sekä lähimmäis- ja maahanmuuttajatyöhön. Diakonisen avun sisältö vaihtelee paikkakunnasta riippuen, mutta ajatus työssä on kaikkialla sama. ViaDia haluaa tarjota apua ja toivoa jaettavan ruoan, kohtaamisen ja palvelun muodossa. Käytännössä apu voi ilmetä esimerkiksi lämpimänä ateriana, keskusteluapuna, kotikäyntinä tai kuntouttavana työtoimintana. (ViaDia ry 2019.) Raison vapaaseurakunnassa perustettiin vastikään ViaDian paikallisyhdistys, jonka myötä kehitetään yhteistyötä muun muassa Raison Kaupungin kanssa.

Kuten yhteistyön tekeminen yleensä, vaatii myös moniammatillisen yhteistoiminnan onnistuminen eri osapuolten keskeistä kunnioitusta, arvostusta ja hyväksymistä. Lisäksi moniammatillisen yhteistyön kehittämiseksi organisaatioissa vaatii usein myös jo olemassa olevien rakenteiden ja totuttujen toimintatapojen muuttamista. (Lehtinen 2015, 9.) Lehtisen tekemän yhteistyökyselyn (2015) mukaan moniammatillista yhteistyötä eri toimijoiden välillä edistää tekijät, kuten tutustuminen ja säännölliset tapaamiset eri tahojen kesken, toiminnallinen yhteistyö, yhdistysten nimeämät yhteyshenkilöt sekä yhteiset tavoitteet ja pelisäännöt yhteistyölle (Lehtinen 2015, 26-27). Kaikista näistä merkityksellisimmäksi nähtiin yhteistyökoordinaattori, jonka tehtävään kuuluu toimia yhteyshenkilönä eri toimijoiden välillä ja koordinoita yhteistyötä käytännön tasolla (Lehtinen 2015, 29-30). Haasteellisiksi tekijöiksi yhteistyössä koettiin henkilöstöresurssien niukkuus ja yhteisen kehittämisen vaatiman ajan riittämättömyys, kiinnostuksen ja innostuksen puutteellisuus, arvojen erilaisuus ja yhteistyömallin sekä yhteistyöperinteen puuttuminen. (Lehtinen 2015, 26-27). Moniammatillisen yhteistyön toteutuminen ei tapahdu itsestään, se vaatii panostusta.

4 PERHETYÖ JA ENNALTAEHKÄISEVÄ TYÖ

4.1 Perhetyön monimuotoisuus

Perhetyön käsite ja sisältö voidaan määritellä eri tavoin riippuen perhetyötä järjestävästä tahosta. Perhetyötä voidaan katsoa olevan kaikkea toimintaa, jossa työotteena on perhekeskeisyys ja perhelähtöisyys (Jääskeläinen 2006, 95). Sosiaalityön kentällä perhetyö paikantuu erityisesti lastensuojelun avohuollon ja ennaltaehkäisevän työn yhtenä muotona (Lindgren 2007, 13). Kunnan tarjoamasta perhetyöstä säädetään sosiaalihuoltolain 18§:ssä. Palvelu luetaan sosiaalihuoltopalveluihin eikä sen saaminen vaadi lastensuojelun asiakkuutta. Laissa perhetyöllä tarkoitetaan hyvinvoinnin tukemista sosiaaliohjauksella sekä muulla tarvittavalla tavalla tilanteissa, joissa asiakas perheineen tai asiakkaan hoidosta vastaava henkilö tarvitsee tukea ja ohjausta. Tukea ja ohjausta annetaan asiakkaan tai hänen hoidostaan vastaavan henkilön voimavarojen vahvistamiseksi ja keskinäisen vuorovaikutuksen parantamiseksi. (Kananoja ym. 2017, 218.) Perhetyöksi luetaan vanhemmuuden tukeminen, lasten hoidon ja kasvatuksen ohjaaminen, kodin arjen ja arkirutiinien hallinnan tukeminen sekä perheen toimintakyvyn vahvistaminen uusissa elämäntilanteissa. Perhetyöhön kuuluu myös perheen vuorovaikutustaitojen tukeminen ja sosiaalisten verkostojen laajentaminen tai syrjäytymisen ehkäiseminen. (Kananoja ym. 2017, 218.)

Seurakuntien perhetyö suuntautuu perhetukipalveluihin ja perhetyöhön, joita tehdään yhdessä muiden toimijoiden kanssa (Jääskeläinen 2006, 98). Evankelis-luterilainen kirkko laskee perhetyöksi kaiken seurakunnan työntekijöiden ja vapaaehtoisten toiminnan, jolla vahvistetaan monimuotoisten perheiden ja perheenjäsenten hengellistä elämää, kasvua ihmisenä, keskinäistä välittämistä ja kunnioitusta, jaksamista vaikeissa elämäntilanteissa sekä yhteyttä seurakuntaan (Sakasti 2018). Suomen Vapaakirkossa perhetyö -käsitteen alle kuuluu pääasiassa avioliitto- ja parisuhdetyö, mutta työtä perheiden parissa tehdään monessa eri muussakin työmuodossa, kuten yhden vanhemman perheiden parissa tehtävä työ. Vapaakirkon kotimaantyyön alaisuudessa toimii myös kristillisen kasvatuksen työryhmä, jonka päätehtävä on vahvistaa vanhempia kristillisinä kasvattajina ja antaa seurakunnille välineitä perheiden tukemiseen tässä kasvatustehtävässä. Työ lasten ja nuorten parissa, eli lapsi- ja nuorisotyö on käytännön syistä järjestäytynyt omaksi yhdistyksekseen, mutta työ on kuitenkin osa Vapaakirkon työtä. Lisäksi Vapaakirkon diakoniatyön yhdistyksen ViaDia ry:n ja heidän monikulttuurisen työn,

ruoka-aputyön ja osin myös vammaistyön piirissä kohdataan runsaasti kokonaisia perheitä. (Suomen Vapaakirkko 2019.)

Perhetyötä voidaan tehdä kahdella tasolla, joista ensimmäinen on ongelmien ennaltaehkäisyä ja toinen niin sanottua korjaavaa työtä. Ennaltaehkäisyn ja varhaisen tuen tarkoituksena on, että perhe saa tukea oikea-aikaisesti osana peruspalveluja. (Kajanoja ym. 2007, 218.) Yhteistä kaikilla palveluilla on se, että niiden avulla pyritään lasten suotuisaan kasvuun ja kehitykseen, lasten ja perheiden voimavarojen vahvistumiseen sekä lasten ja perheiden hyvinvointiin ja terveyteen. (Perälä ym. 2011, 17) Perhetyön ennaltaehkäisevää ja korjaavaa työtä tehdään yleisemmin sosiaalitoimen, neuvolan, päivähoiton tai koulun yhteydessä. Perhetyö on perheille ilmaista, kokonaisvaltaista, moniammatillista ja pitkäjänteistä tukemista. Moniammatillisesta perhetyöstä saadut kokemukset ovat osoittaneet, että vanhemmat ovat kokeneet perhetyön myönteisenä. (Kajanoja ym. 2007, 218.) Toisaalta monien järjestäjien tuottamat palvelut eivät hahmotu kokonaisuutena perheiden näkökulmasta käsin katsottuna ja palvelujärjestelmä koetaan pirstaleiseksi (Perälä ym. 2011, 18).

Raision lapsiperheiden sosiaalipalveluihin kuuluu monenlaisia palveluja vanhemmuuden tukemiseen, lapsiperheiden arjessa selviytymiseen, lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseen sekä perheen vuorovaikutussuhteisiin. Perhetyöllä tässä yhteydessä tarkoitetaan sosiaalipalvelun mukaista perhetyötä, jonka tarkoituksena on auttaa vanhempia niin, että elämä lasten kanssa helpottuisi ja arki alkaisi sujumaan omin voimin. Apu voi käytännössä olla esimerkiksi uhmaikäisen lapsen kasvatusvinkkejä tai vauvan hoitoneuvoja, ohjeita murrosikäisen kanssa toimimiseen tai tukea erokriisistä selviämiseen. Perhetyötä tehdään yleensä perheen kotona ja se on maksutonta palvelua. Perheet voivat tiedustella mahdollisuutta perhetyöhön joko neuvolasta, päivähoitosta, koulusta tai soittamalla suoraan palveluohjaajalle tai perhepalvelujen palvelusihteerille. Palveluohjaaja tai sosiaalityöntekijä tekevät yhdessä perheen kanssa perhetyöstä tarpeenarvioinnin. (Raision kaupunki 2019.)

4.2 Ennaltaehkäisevä lastensuojelu

Lasten hyvällä kehityksellä ja hyvinvoinnilla on suuri merkitys koko yhteiskunnan tulevaisuuteen, joten siihen panostaminen on olennaisen tärkeää. Viranomaisten toteuttaman lastensuojelun lisäksi lasten hyvinvoinnin edistäminen ja oikeuksien kunnioittaminen kuuluvat kaikille kansalaisille ja koko yhteiskunnalle. (Taskinen 2010, 7.) Lastensuojelu

on siis osa laaja-alaista lasten suojelua. Lasten suojelu perustuu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen, jonka sopimuksen Suomi ratifioi ja saattoi lain tasolla voimaan vuonna 1991. (Taskinen 2010, 19.)

Lapsen oikeuksien sopimus pitää sisällään monien muiden ihmisoikeussopimusten kanssa samoja oikeuksia, mutta siihen on lisäksi sisällytetty useita nimenomaan lapsia koskevia oikeuksia. Tällaisia ovat esimerkiksi lapsen oikeus ikänsä mukaiseen leikkiin ja virkistystoimintaan (31 artikla), lapsen oikeus erityiseen suojeluun (3 artikla 2 kohta) ja lapsen oikeus saada näkemyksensä huomioon otetuiksi (12 artikla). (Lapsenoikeudet 2019.) Keskeisiä lasten ja perheiden palveluja ja toimintaa ohjaavia periaatteita ovat lasten ja perheiden osallisuuden vahvistuminen, oikeus osallistua omaan arkeen ja oikeus tulla kuulluksi (YK:n yleissopimus lasten oikeuksista; lastensuojelulaki 417/2007). Sopimuksen oikeuksia on luokiteltu monilla eri tavoilla, joista suosituin on Thomas Hammarbergin ”kolmen P:n luokittelu”. Hammarberg jakoi oikeudet hyvinvointia (provision), suojelua (protection) ja osallistumista (participation) koskevin oikeuksiin. Hyvinvointiin koskeviin oikeuksiin kuuluvat esimerkiksi oikeus sosiaaliturvaan ja terveydenhuoltoon. Suojeluun sisältyy muassa lapsen suojeleminen väkivallalta, kaltoinkohtelulta ja muulta lasta vahingoittavalta. Osallistumiseen taas sisältyy esimerkiksi lapsen kunnioituksen ja lapsen kehitystason ja kehittyvien kykyjen mukaan kasvavan osallistumis- ja itsemääräämisoikeuden. (Lapsenoikeudet 2019.)

Suomessa lastensuojelua ohjaa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen rinnalla erilaiset lait. Näitä ovat muun muassa lastensuojelulaki (417/2007), sosiaalihuoltolaki (1301/2014), laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000), laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983), laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta (619/1996), perhehoitolaki (263/2015) ja hallintolaki (434/2003). Lastensuojelulain (417/2007) mukaan ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on lapsen vanhemmilla ja huoltajilla. Laissa säädetään myös viranomaisten vastuusta lasten ja perheiden hyvinvoinnissa: lapsen ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on ”tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin”. Kunnan sosiaalitoimen ja kunnan muiden viranomaisten velvollisuutena on seurata ja edistää lasten ja nuorten hyvinvointia sekä ehkäistä ja poistaa mahdollisia kasvuolojen epäkohtia (Taskinen 2010, 32). Lastensuojelu voidaan jakaa ennaltaehkäisevään ja lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun.

Ennaltaehkäisevällä lastensuojelulla edistetään lasten ja nuorten hyvinvointia ja ennakoidaan ja vähennetään kehitys- ja terveysriskejä (Taskinen 2010, 20). Ehkäisevä työ, ehkäisevä lastensuojelu ja ennaltaehkäisevä työ ovat käsitteitä, joita käytetään usein toistensa synonyymeina, mutta toisinaan ne taas määritellään sisältämiltään toiminnoilta myös toisistaan poikkeavina. Ehkäisevillä toiminnoilla tarkoitetaan joka tapauksessa aina sellaista toimintaa, joka esiintyy ennen lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun asiakkassuhdetta, eli perinteistä sosiaalitoimen viranomaisvastuulla toteutettavaa lastensuojelua.

Ehkäisevällä työllä halutaan vähentää muun muassa korjaavien palveluiden tarvetta, lasten kokemaa turvattomuutta ja yksinäisyyttä, lapsiperheköyhyyttä sekä liian suuria vaatimuksia arjessa. Ehkäisevä työ voi käytännössä olla esimerkiksi säännöllistä kerhotoimintaa, päihde- ja terveyskasvatusta, nuorisokasvatustyötä, arkisen hyvinvoinnin edistämistä eri keinoin, katutyötä, peruspalvelujen ohjausta ja neuvontaa, perhesosiaalityötä eli lapsiperheiden sosiaalityötä sekä vertaistukea antavaa toimintaa. (Heinonen ym. 2012, 5.) Lastensuojelulain (2007/417) mukaan ”ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoidossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa”. Ehkäisevän lastensuojelun palveluiden saaminen ei tällöin edellytä lastensuojelun asiakkuutta, vaan työtä tehdään osana lasten, nuorten ja perheiden peruspalveluja (Sosiaali- ja terveystoimintamääräysministeriö). Kunnan on huolehdittava, että ehkäisevä lastensuojelu sekä lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu vastaavat paikallista tarvetta, lakisääteiset palvelut ovat saatavissa kohtuullisessa ajassa ja vastaanottotyyppisiin paikkoihin on mahdollisuus päästä myös iltaisin ja viikonloppuisin (Taskinen 2010, 34).

Ehkäisevä työorientaatio on nostettu koko sosiaalialan kenttää läpäiseväksi periaatteeksi Sosiaalityön neuvottelukunnan toimenpideohjelmassa Sosiaalityö hyvinvointipolitiikan välineenä 2015. Lastensuojelulain (417/2007) mukaan ehkäisevä tuki sisältyy peruspalvelujen tehtäviin. Kuitenkin esimerkiksi Lastensuojelun keskusliiton ja Talentian Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus -selvityksessä selvisi, että sosiaalialan ammattilaisten rooleista ehkäisevässä työssä oli erilaisia näkemyksiä ja odotuksia. (Törönen ym. 2016, 262.) Selvityksen vastauksissa ilmeni, että sosiaalityöntekijöiltä odotetaan vahvaa osallistumista ennaltaehkäisevään lastensuojeluun. Heiltä toivotaan konkreettista apua ehkäiseviin ja varhaisen puuttumisen toimenpiteisiin. Heidän odotetaan myös osallistuvan verkostopalaveriinhin ja jakavan tietoa lastensuojelulaista. Lastensuojelulain mukaan sosiaalityöntekijöiden rooli ennaltaehkäisevässä työssä on lähinnä

kuitenkin toimia konsultoivina asiantuntijoina. Selvityksen mukaan sosiaalityöntekijät ovat omasta mielestään jo ennestään kuormitettuja (Törrönen ym. 2016, 262) ja selvityksessä sosiaalitoimen edustajien vastaajista 41% ilmoitti, ettei ennaltaehkäisevään lastensuojeluun ole lainkaan aikaa sekä 37%:lla ehkäisevän työn osuus on alle neljäsosa työajasta (Paavola ym. 2010, 8).

Sosiaalityöntekijöiden kuormitusta on osaltaan lisännyt vuonna 2007 voimaantullut lastensuojelulaki (417/2007). Keskeinen lain tuoma muutos on ollut liittyen lastensuojeluilmoitusten tekemiseen. Lain voimaantulon jälkeen lastensuojeluilmoitusten ilmoituskynnys on madaltunut ja sitä myötä ilmoituksia on tehty aiempaa enemmän. Kasvanut ilmoitusten määrä on tutkimusten mukaan lisännyt eri tahojen välistä yhteistyötä ja aikaistanut jossain määrin lasten ja perheiden saamaa tukea. Toisaalta ilmoitusten määrän nousemisen myötä sosiaalityöntekijät ovat kovilla, kun yhtä lastensuojelun sosiaalityöntekijää kohden työmäärä on kasvanut suuremmaksi. Vastauksista käy myös ilmi, että monesti sosiaalityöntekijään saadaan yhteys vasta lastensuojeluilmoitusta tehdessä. (Paavola ym. 2010, 8.) Haasteena ennaltaehkäisevälle työlle onkin lasten ja perheiden avuntarpeen oikea-aikainen ennakointi. Tuen ja muiden väliintulojen ajoitus ja toteutus ei välttämättä ole joka tilanteessa selkeää. (Törrönen ym. 2016, 262.) Myös kulttuuriset normit ja lainsäädäntö ohjaavat osaltaan varovaisuuteen perheen sisäisiin asioihin puuttumisessa (Törrönen ym. 2016,261).

Edellä mainitun kyselyn mukaan ehkäisevässä lastensuojelussa havaittuun tuen tarpeeseen voidaan vastata erityisesti viemällä apua lasten ja perheiden kotiin. Vanhempien katsottiin tarvitsevan konkreettista apua ja ohjausta arjen perusrutiineissa, kuten pyykkäämisessä, ruuanlaitossa ja lastenhoidossa. Mitä lähempänä ihmisten arkea työntekijä on, sitä helpompi hänen on olla oikealla tavalla avuksi. Kuitenkin esimerkiksi kunnallinen kodinhoitoapu on useiden selvitysten mukaan todettu riittämättömäksi; vielä vuonna 1990 palvelua sai yli 50000 perhettä, kun taas vuonna 2012 sitä sai vain alle 9000 perhettä (Heino, 2014, 288). Kyselyyn vastanneiden kokemusten mukaan varhaisen puuttumisen toimia, avopalveluita, perhekeskusta ja muita matalankynnyksen palveluita tarvittiin lisää. (Paavola ym. 2010, 22.)

Varhainen tukeminen on osa ennaltaehkäisevää lastensuojelua ja se on tarkoitettu toteutettavaksi siellä, missä lapset tavallisesti oleskelevat, kuten päivähoitossa ja kouluissa, eli peruspalveluissa. Varhainen tukeminen kehittyi lasten suojelun menetelmäksi sosiaali- ja terveysministeriön koordinoimassa Varpu-hankkeessa vuosina 2001-2004. Varhainen tuki ehkäisee ongelmien kärjistymistä ja vähentää inhimillisiä kärsimyksiä.

Varhaisen tuen avulla pyritään yhteistyössä perheen kanssa siihen, että lapsi saa tarvitsemansa avun yleisissä palveluissa tehostetuin järjestelyin niin, että lastensuojelun asiakkuuden tarvetta ei synny. (Taskinen, S. 2010, 46.)

Varhaista tukemista eli puuttumista kuvaa avoimuus, kunnioittaminen ja leimaamattomuus. Tukeminen ei saisi olla ikävää tunkeutumista toisten asioihin, vaan asioita tulisi käsitellä yhdessä lapsen ja perheen kanssa tavalla, jolla he kokevat tulevansa arvostetuiksi ja saavansa tukea. (Taskinen, S. 2010, 46.) Keskeistä työskentelyn onnistumisessa on luottamuksellisen suhteen luominen työntekijän ja perheen välille. Etäältä tapahtuvaa tiedon välittämistä ja opettamista tulee välttää, suhteen luomista vanhempiin ja heidän pitämistään vastuullisina lapsensa kehityksestä tulee vaalia: osallistavat ja vahvuuksia etsivät menetelmät ovat osoittautuneet tuloksellisemmiksi kuin asiantuntijalähtöinen ja puutteisiin keskittyvä lähestymistapa. (Taskinen 2010, 48.) Varhaisessa puuttumisessa työntekijä ilmaisee oman huolensa asiakkaalle ja pyytää tämän apua huolensa huojentamiseksi, sen sijaan, että työntekijä ilmoittaisi mikä ongelma asiakkaalla on ja kehottaisi asiakasta muuttamaan toimintaansa. Kyseessä on suhteiden muutos: työntekijän lähestyessä asiakasta ilmaisten huolensa ja pyytäen heitä yhteistyöhön avaa hän dialogia, sen sijaan, että määrittelisi tilannetta toisille ja heidän puolestaan ikään kuin asettuen heidän yläpuolelleen. (THL: huolenpuheeksi ottaminen 2018.)

Varhaisen tukemisen (varhaisen puuttumisen) vaihteita ovat huolen tunnistaminen, sen ottaminen puheeksi lapsen ja perheen kanssa ja korjaavat toimenpiteet. Huolen tunnistamisen helpottamiseksi on kehitetty niin kutsutut huolen vyöhykkeet, joiden avulla työntekijä voi arvioida perheen tilanteesta nousutta omaa huoltaan ja tarvettaan puuttua siihen. (Taskinen 2010, 46.) Huolen tunnistamisen jälkeen siirrytään sen puheeksi ottamiseen lapsen ja vanhempien kanssa. Tämän kunnioittavana keskusteluna toteutettavan väliintulon keskeisenä tehtävänä on saada aikaan toimiva yhteistyö vanhempien ja työntekijän välille lapsen huolen käsittelemiseksi. Korjaavat toimenpiteet tulisi aloittaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja tuen oikea-aikaisuuteen tulisi kiinnittää huomiota. (Taskinen 2010, 47.)

Ennaltaehkäisevän lastensuojelun lisäksi lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu, johon sisältyy asiakassuunnitelman laatiminen, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto, sijaishuolto ja jälkihuolto (lastensuojelulaki 417/2007 §3). Lastensuojelussa on toimittava mahdollisimman hienovaraisesti ja käytettävä aina ensisijaisesti avohuollon tukitoimia, jollei lapsen etu muuta vaadi. Mikäli sijaishuolto on lapsen edun kannalta tarpeen, on se järjestettävä viivytyksettä. (Lastensuojelulaki 2007.)

Tämä on aina kuitenkin viimeisin keino lapsen kasvuolojen ja hyvinvoinnin turvaamiseksi. Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun asiakkaana perhe voi saada samoja palveluja kuin ehkäisevän lastensuojelun asiakkaat, mutta tällöin annettava tuki tai erityinen tuki perustuu lastensuojelun asiakassuunnitelmaan ja on osana avo-, sijais- tai jälkihuoltoa. (THL 2018.)

Vaikka monissa hyvinvointipalveluissa sekä sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluissa on tarjolla erilaista tehostettua ja erityistä tukea ja että lasten määrä niiden asiakkaana on ollut kasvava, näkyy sama kasvu myös lastensuojelupiiriin tulevien lasten määrässä. Lastensuojelun johtavat viranhaltijat katsovat, että viiveetön pääsy kasvatus- ja perheneuvolan piiriin vähentäisi tehokkaasti lastensuojelun tarvetta, mutta todellisuudessa kasvatus- ja perheneuvoloiden kyky vastata kasvavaan lapsiperheiden tuen tarpeeseen on riittämätöntä ja palvelun piiriin pääsemistä joutui esimerkiksi vuonna 2012 odottamaan keskimäärin viisi viikkoa. (Heino, 2014, 288-289.)

Lastensuojelun tarpeen kasvuun vaikuttaa osaltaan myös peruspalveluissa ja koulun sekä päivähoidon lapsiryhmissä puuttuvat voimavarat tukea oireilevia lapsia, jolloin varhainen tuki viivästyy ja ongelmien kasautuminen ja paheneminen mahdollistuu. Hallinnollisten tehtävien vyöryminen alaspäin perustason asiakastyöhön on aiheuttanut paitsi lisää töitä, myös vienyt pois aikaa perustyöstä ja kaventanut täten mahdollisuuksia työskennellä suoraan asiakkaiden kanssa. Kiire on osaltaan vaikuttanut asiakkaiden kokemuksiin kuulluksi tulemisesta ja tätä kautta vähentänyt luottamusta asiakkaan ja työntekijän välillä. Varhaisella avoimella yhteistyöllä, tiedon jakamisella ja asiakkaan kunnioittavalla kuulemisella sekä hänen motivoimisellaan osallistumaan ja ottamaan mukaansa myös omat läheisensä auttaisi merkittävästi etsimään ja löytämään ongelmien kasautumista ehkäiseviä ratkaisuja. (Heino, 2014, 288-289.)

4.3 Seurakuntien rooli ennaltaehkäisevässä työssä

Ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan kunnan peruspalveluiden lisäksi vapaaehtois- pohjalta järjestöjen, seurojen ja uskonnollisten yhteisöjen perhetoiminnoissa (Taskinen 2010, 15). Suomen eri seurakunnat ja järjestöt tekevät monipuolista ja merkittävää työtä lasten ja perheiden parissa ja vaikuttavat lapsen kasvuympäristöön. Usein ehkäisevä lastensuojelu mielletään varsin kapeasti vain lastensuojelun ja kunnan peruspalveluiden toteuttamaksi toiminnaksi, mitä se yleisimmillään onkin. Muut toimijat, kuten sosiaalitoimi ja päivähoito, eivät välttämättä koe seurakuntaa ehkäisevän lastensuojelun osaavana

toteuttajana tai eivät osaa kaivatakaan järjestöjen ja vapaaehtoistoimijoiden apua ehkäisevään lastensuojeluun. (Paavola ym. 2010, 19-20.) Tämä voi johtua siitä, ettei järjestöjen ja seurakuntien toimintaa kunnissa tunneta riittävästi, eivätkä ne kaikkialla kuulu kuntien työntekijöiden vakio yhteistyöverkostoihin (Paavola ym. 2010, 23).

Monesti seurakunnista ja niiden palveluista ja toiminnasta tulee mieleen vain uskonto ja uskonnollinen kasvatusta. Nämä ovat toki tärkeässä roolissa, mutta palveluihin kuuluu monessa seurakunnassa paljon muutakin toimintaa, kuten lastenhoitoa, kasvatusta ja huolenpitoa, vanhempien tukemista ja vapaa-ajan toimintaa eri ikäisille. Seurakunnat kohtaavat ja tukevat lapsia ja perheitä eri elämäntilanteissa ja työtapoja pyritään koko ajan kehittämään, jotta perheiden kohtaaminen ja yhteistyö olisi perheen tarpeita huomioivaa. Lapsiperheille järjestetään seurakunnissa esimerkiksi erilaista kerhotoimintaa, pyhäkouluja, perhekahvilatoimintaa, leirejä, tapahtumia ja sekä aineellista, että taloudellista tukea. Lisäksi seurakunta tarjoaa erilaisia tuen muotoja tueksi parisuhteeseen ja avioliittoon tukemaan koko perheen hyvinvointia. Nämä toiminnot ovat keskeinen osa ehkäisevää lastensuojelutyötä ja varhaista tukemista. (Junttila ym. 2007.)

Seurakunnan tehtävä ennaltaehkäisevässä lastensuojelutyössä ja varhaisessa tukemisessä on olla yhteistyökumppani kunnan muiden toimijoiden verkostossa. Seurakunnan työntekijöillä tulisi olla riittävästi tietoa lastensuojelusta, erityisesti oman kunnan toimintatavoista lastensuojeluasioissa olisi tärkeää olla tuntemusta. Seurakuntien työntekijöillä on lakisääteinen velvollisuus ilmoittaa kunnan sosiaaliviranomaisille, mikäli he työssään ovat saaneet tietoa lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä. (Junttila ym. 2007.) Ainoan poikkeuksen ilmoitusvelvollisuuteen liittyy muodostaa Kirkkolaisissa säädetty rippisalaisuus, jonka mukaan pastori tai sielunhoitaja ei voi ilmaista yksityisessä ripissä tai muuten sielunhoidossa uskottua asiaa, eikä myöskään asianomaista henkilöä (Kirkkolaki 1054/1993 5:2). Tämän katsotaan koskevan myös kaikkia Vapaakirkon valtakirjan saaneita henkilöitä. Asiasta on ohjeistettu Suomen Vapaakirkon yhdyskuntajärjestyksessä. (Suomen Vapaakirkko 2019.)

Seurakunnilla on voimavaroja ja osaamista täydennykseksi kuntien ja järjestöjen kanssa tehtävään yhteistyöhön ja sen kehittämiseen lasten, nuorten ja perheiden parissa. Seurakunnat muun muassa vahvistavat sosiaalista pääomaa ja hyvinvoinnin lisääntymistä toteutettavan kansalaisaktiivisuuden kautta sekä tarjoaa välittämisen ja jakamisen kanavia esimerkiksi vapaaehtoistoimintaan osallistumisen myötä. Seurakunnat tarjoavat

aineksia identiteetin rakentumiseen. Lapsi tai nuori voi elää olosuhteissa, jotka haittaavat hänen identiteettinsä rakentumista ja aikuinen voi puolestaan olla identiteettikriisissä työttömyyden tai muiden elämän haasteiden tähden. Identiteetin rakentumisessa ja etsimisessä tarvitaan yhteisöjä, jonka esimerkiksi seurakunta voi tarjota. Seurakuntien tehtävä on toimia äänettömien äänenä ja luoda toivoa ihmisten elämässä. Perheiden kanssa tehtävässä työssä luodaan uskoa ja luottamusta elämän eri vaiheista selviämiseen. (Jääskeläinen 2006, 113-114.)

5 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS JA TUOTOS

5.1 Kehittämismenetelmät

Kehittämismenetelmät voidaan jakaa keskustelua edistäviin, osallistaviin ja esittäviin menetelmiin. Keskustelua edistäviä välineitä ovat esimerkiksi dialoginen keskustelu, arvostava haastattelu ja palaverit. Osallistavia välineitä ovat muun muassa SWOT, Think-pair-share ja asiakasraadit. Esittäviä työvälineitä ovat seinätekniikat, kuvat, draama ja mielle-/käsitekartat. (Salonen ym. 2017, 55.) Kehittämistyön prosessin aikana hyödynsimme kehittämismenetelmänä keskustelua edistävää dialogista keskustelua, joka on avointa ja suoraa keskustelua. Tavoitteena on yhteinen ymmärrys ja hyväksyntä siitä, että ihmisillä on erilaisia näkemyksiä. Jokaisen näkemyksille annetaan tilaa ja asioita pohditaan yhdessä. (Salonen ym. 2017, 61.)

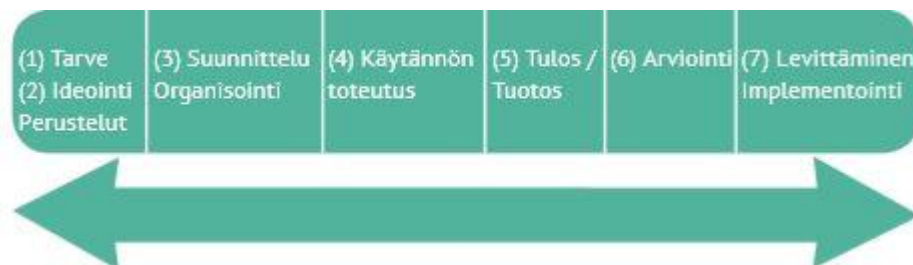
Käytimme kehittämistyössä kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Kvalitatiivinen tutkimus on laadullinen ja kuvaileva. Luonteeltaan kvalitatiiviset menetelmät edustavat kokonaisvaltaista tiedonhankintaa, jossa aineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Kvalitatiivisissa menetelmissä suositaan ihmistä tiedon keruun instrumenttina. Täydentävän tiedon hankinnassa voidaan kuitenkin käyttää myös lomakkeita ja testejä. Kvalitatiivisten tiedonhankintamenetelmien avulla voidaan tarkastella arkaluontoisia, henkilökohtaisia asioita, mielipiteitä, tunteita, kokemuksia, asenteita, uskomuksia ja merkityksiä. (Hirsijärvi ym. 2009, 164.)

Laadullisia metodeja ovat esimerkiksi teemahaastattelu, osallistava havainnointi, ryhmähaastattelut ja erilaisten dokumenttien ja tekstien diskursiiviset analyysit. (Hirsijärvi ym. 2009, 164) Kehittämistyön tiedonhankinnanmenetelmänä käytimme strukturoitua haastattelua, jonka kautta oli tarkoitus selvittää seurakunnan lapsiperheiden tarpeita ja toiveita seurakunnan taholta sekä heidän ajatuksiaan liittyen lastensuojeluun. Haastattelulajeja erotellaan tavallisesti sen mukaan, miten tarkasti strukturoitu ja miten muodollinen haastattelutilanne on. (Hirsijärvi ym. 2009, 208.)

5.2 Kehittämistyön eteneminen

Kehittämistoiminta nähdään usein konkreettisena toimintana, jolla tähdätään jonkin selkeästi määritellyn tavoitteen saavuttamiseen. (Toikko ym. 2009, 14). Kehittämistoiminnalla on monesti rajattu, suunniteltu, vaiheistettu ja tulosten hyödyntämiseen perustuva tehtävä tietyssä ympäristössä (Salonen ym. 2017, 34). Tavoitteellisuus on kehittämisen keskeinen elementti. Kehittämistoiminnalla tähdätään muutokseen, tavoitellaan jotakin parempaa tai tehokkaampaa kuin aiemmat toimintatavat tai –rakenteet (Toikko ym. 2009, 16). Toiminnan laajuus, kohde, organisointitapa ja lähtökohta voivat vaihdella huomattavasti (Toikko ym. 2009, 14).

Kehittämistoiminta etenee usein syklisenä prosessina (Salonen ym. 2017, 34). Prosessia voidaan kuvata eri tavoin ja yksi tapa hahmottaa sitä on lineaarinen ajattelumalli, jossa prosessi jaetaan seitsemään eri vaiheeseen: (1) nykykäytännön kehittämistarpeiden tunnistaminen (2) ideointivaihe, (3) suunnitteluvaihe, (4) toteutusvaihe, (5) tulos ja tuotos, (6) arviointivaihe ja (7) päättämisen vaihe, eli tulosten levittäminen, juurruttaminen. Käytännössä kehittämistoiminta ei kuitenkaan usein etene lineaarisesti, vaan vaiheet lomittuvat toisiinsa ja voivat olla yhtäaikaista (Salonen ym. 2017, 52).

(Kuvio, Kehittämistoiminnan lineaarinen eteneminen: Salonen ym. 2017, 52)

Loppuvuodesta 2018 keskustelimme toimeksiantajamme kanssa siitä, mikä tällä hetkellä on heille seurakunnassa tarpeellinen kehittämisen aihe ja minkälaisesta tuotoksesta olisi heille oikeasti hyötyä. Toimeksiantajamme toivoi, että kehittämistyö keskittyy lapsi- ja perhetyöhön ja sen sisällön kehittämiseen. Tästä jatkoimme kehittämistyön ideointi- ja suunnitteluvaiheeseen yhdessä toimeksiantajan kanssa. Laadimme itsellemme koko kehittämistyöprosessin alustavan aikataulun, josta voisimme seurata työn etenemistä. Aikatauluun merkitsimme itsellemme asettamat ajalliset välitavoitteet sekä pakollisten tehtävien aikataulut. Prosessin edetessä muokkasimme aikataulua tarvittaessa. Lisäksi

laadimme tarkastuslistan, johon kirjasimme ylös muistiinpanoja kaikista palavereista ja muista tapaamisista.

Ideointi- ja suunnitteluvaiheessa pohdimme toimeksiantajan kanssa kehittämistyön sisältöä, tavoitteiden saavuttamista sekä työn konkreettista lopputulosta. Päädyimme siihen, että kehittämistyön tuotos tulisi olemaan konkreettinen opas. Opas olisi tarkoitettu työntekijöille ja vapaaehtoisille ja se käsittelisi perheiden kanssa tehtävää työtä. Oppaan tekemisen lisäksi toimeksiantaja ehdotti, että haastattelisimme muutamia seurakunnan perheitä. Haastatteluiden kautta saisimme arvokasta tietoa siitä, mitä lapsiperheet toivovat seurakunnan toiminnalta sekä miten seurakunta voisi tukea perheitä entistä paremmin. Ideoimme myös tekevämme kyselyn seurakunnan ulkopuolisille perheille. Kyselyn tulisimme lähettämään muun muassa muutamiin päiväkoteihin. Kyselyn tarkoituksena olisi saada tietää, kuinka tuttu Raison vapaaseurakunta on seurakunnan ulkopuolisille perheille sekä kaipaisivatko he tukea seurakunnalta ja minkälaista tukea toivottaisiin.

Alkuvuonna 9. tammikuuta 2019 pidimme ensimmäisen varsinaisen palaverin toimeksiantajamme kanssa. Tapaamisessa kävimme läpi kehittämistyöstä laatimaamme kirjallista suunnitelmaa sekä keskustelimme kehittämistyön etenemisestä ja lisää oppaan sisällöstä. Ensimmäisen palaverin jälkeen laadimme yhteisen Whatsapp-ryhmän, jonka kautta olisi helppoa olla yhteydessä puolin ja toisin. Tammikuun 24. päivä pidimme toisen palaverin seurakunnalla toimeksiantajamme, seurakunnan kahden työntekijän sekä yhden vapaaehtoisen ohjaajan kanssa. Palaverissa käytimme keskustelua edistävänä menetelmänä dialogista keskustelua, jotta jokainen saisi näkemyksensä kuulluksi ja voimme ideoida yhdessä. Kerroimme aluillaan olevasta kehittämistyöstä ja oppaasta. Kävimme heidän kanssaan läpi oppaan sisältöä, merkitystä ja ulkomuotoa. He saivat kertoa mielipiteitään, ideoitaan ja muutenkin ajatuksiaan liittyen oppaan aiheisiin. Kirjoitimme muistiinpanot palaverista tarkastuslista –tiedostoon, joihin palasimme prosessin edetessä.

Kaikki palaverissa mukana olleet kokivat oppaan hyödylliseksi ja tukevan seurakunnan toimintaa perheiden parissa. Vaikka työntekijät ovat työssään perehtyneet lastensuojeluun liittyvään perehdytysmateriaaliin, kokivat he tietonsa lastensuojelusta puutteelliseksi. Osalla lastensuojelusta oli negatiivinen mielikuva ja päällimmäisenä mieleen tuli huostaanotto. Vapaaehtoinen puolestaan mietti, ettei vapaaehtoisilla tule välttämättä mieleenkään ajatella seurakunnan roolia lasten suojelussa. Erityisesti keskustelua herrätti työntekijöiden salassapitovelvollisuus lastensuojelullisissa asioissa, mitä lastensuojeluilmoituksen jälkeen tapahtuu sekä missä roolissa ilmoittaja on. Vaikka

lastensuojeluosuus oppaassa koettiin tärkeänä, pohdittiin seurakunnalle tärkeimpänä ja hyödyllisimpänä olevan työmenetelmien, palveluiden ja varhaisen tuen avaaminen oppaassa. Lastensuojeluun liittyen he kaipasivat konkreettisia toimintaohjeita lastensuojelullisiin tilanteisiin. Toiveet oppaan ulkomuodosta liittyivät sen täsmällisyyteen ja helppolukuisuuteen. Oppaan pituuden suunniteltiin olevan 10-20 sivua sisältäen kuvia. Suunnittelimme tekevämme oppaan sellaiseen muotoon, että sitä olisi mahdollista hyödyntää sekä työntekijöiden ja vapaaehtoisten yleisenä perehdytysoppaana, että tilanteissa, joissa yhteydenotto lastensuojelun viranomaisiin on tarvittavaa.

Palavereiden ja keskustelujen pohjalta suunnittelimme keskenämme vielä tarkemmin oppaan sisältöä ja rakennetta. Suunnittelimme melko varhaisessa vaiheessa jakavamme oppaan sisällöllisesti kahteen osuuteen. Ensimmäisen osa käsittelee perheille suunnattuja palveluita sekä ennaltaehkäisevää tukea. Toinen osa käsittelee lastensuojelua. Oppaaseen sisällytettäisiin myös konkreettisia esimerkkejä lastensuojelullisista tilanteista ja käytännön vinkkejä tilanteissa toimimiseen. Aloitimme myös teoriakirjallisuuden tutustumisen ja tietoperustan hahmottamisen liittyen kehittämistyömme aiheisiin.

Kehittämistyön suunnittelun ja ideoinnin jälkeen siirryimme kehittämistyön toteutusvaiheeseen. Keskityimme aluksi pääosin teorian kirjoittamiseen ja tiedon hakemiseen. Etsimme kirjastosta ja verkosta kehittämistyöhömme sopivaa kirjallisuutta sekä hyödynsimme opintojemme aiempaa materiaalia. Toteutusvaiheessa koimme toimivimmaksi tavaksi tavata säännöllisesti ja kirjoittaa teoriaa yhdessä. Jaoimme kuitenkin teorian vastualueet puoliksi. Muokkasimme teoriaa kehittämisprosessin edetessä vertaisarviointien sekä ohjaajien palautteen perusteella.

Tietoperustan ollessa hyvällä mallilla aloimme keskittymään haastatteluiden toteutukseen. Laadimme haastattelukysymykset sen pohjalta, mitä olimme suunnitelleet yhdessä toimeksiantajamme kanssa ja mitkä koimme hyödyllisiksi saadaksemme perheiltä tarpeellista tietoa tavoitteisiin nähden. Haastattelu sisälsi lopulta 12 kysymystä. Haastattelusta muodostui sitä työstäessämme strukturoitu haastattelu valmiilla kysymyksillä ja selkeällä rungolla. Saimme haastateltaviemme yhteystiedot toimeksiantajaltamme. Otimme heihin yhteyttä tekstiviestitse, jossa kerroimme lyhyesti tekeillään olevasta kehittämistyöstämme ja kysyimme perheiltä heidän mahdollisesta kiinnostuksesta osallistua haastatteluihin.

Haastattelimme keväällä 2019 huhti-toukokuun aikana viittä, Raision vapaaseurakunnan piirissä olevaa, perheenäitiä, joista yksi äiti toimii seurakunnassa myös työntekijänä.

Tapasimme haastateltavia Raision vapaaseurakunnalla, yhden kodissa sekä eri kahviloissa. Toteutimme kaikki haastattelut yhdessä työparina ja olimme kumpikin vuorollamme joko haastattelijan tai kirjurin roolissa. Jokainen haastattelu oli kestoaltaan puolituntia. Haastatteluiden alussa kerroimme vielä kehittämistyöstä ja sen tavoitteista sekä haastatteluiden osuudesta siinä. Lisäksi mainitsimme haastatteluvastausten olevan anonyymeja. Haastattelujen loppuun jätimme tilaa vapaalle keskustelulle ja ajatuksille. Hyödynsimme haastatteluiden vastauksia oppaan sisällön suunnittelussa ja toteutuksessa. Annoimme seurakunnalle yhteenvedon haastatteluista, joita he voivat tulevaisuudessa hyödyntää suunnitellessaan lapsiperheitä tukevaa toimintaa. Haastattelurunko on tämän raportin liitteenä. (Liite 1)

Huhti-toukokuun aikana keskityimme pääosin kehittämistehtävämme eli oppaan tekemiseen. Käytimme oppaan luomiseen Canva-sivustoa. Kokosimme haastatteluista esiin nousseita sekä seurakunnan työntekijöiden kanssa suunnittelemaamme asioita yhteen. Meille syntyi melko nopeasti kuva siitä, millaisen rungon teemme oppaaseen. Tapasimme tiiviisti ja työstimme opasta eteenpäin kevään, kesän ja syksyn ajan. Elokuun 6. päivä lähetimme ensimmäisen version oppaasta toimeksiantajallemme arvioitavaksi. Elokuun puolivälissä tapasimme toimeksiantajamme kanssa ja keskustelimme oppaasta. Saimme tapaamisessa muutamia muutosehdotuksia oppaan sisältöön liittyen ja vinkkejä muutamista keskeisistä henkilöistä, joihin olla yhteydessä. Teimme oppaaseen tarvittavat muutokset.

Syyskuun lopussa lähetimme muokatun version oppaasta aiemmin tapaamillamme Raision vapaaseurakunnan työntekijöille sekä parille muulle keskeiselle henkilölle, kuten Vapaakirkon nuorisosihteerille. Pyysimme heiltä palautetta oppaasta ja viimeisiä muutosehdotuksia. Loka-marraskuun aikana teimme oppaaseen viimeiset tarvittavat muutokset sekä aloimme selvittämään oppaan painatusta. Otimme selvää eri painofirmoista ja päädyimme painattamaan oppaan X-Copyssa. Yhdessä toimeksiantajan kanssa päätimme painattaa oppaasta kolme kappaletta, joista yksi menee Raision vapaaseurakuntaan ja toiset kaksi meille itsellemme.

Kehittämistyöprosessin päätteeksi sovimme toimeksiantajamme kanssa viimeisen tapaamisen. Tapaamisessa annoimme valmiin oppaan ja keskustelimme kehittämistyöprosessista ja kiitimme hyvää yhteistyötä.

5.3 Kehittämistyön tuotos

Kehittämistyön tuotos on 35 sivuinen opas nimeltään Perheiden tuki ja turva – opas perhetyön tueksi seurakuntaan. Oppaasta noin puolet keskittyy ennaltaehkäisevään tukeen sekä perheiden hyvinvoinnin eri tekijöihin ja toinen puoli lastensuojeluun. Oppaassa käytetään selkeää kieltä ja keskeisiä vaikeita käsitteitä on pyritty määrittelemään selkeästi. Ensimmäisessä puoliskossa olemme avanneet sosiaaliturvan merkitystä ja sosiaaliturvajärjestelmän sisältöä Suomessa. Avaamme myös ennaltaehkäisevän tuen merkitystä ja seurakunnan roolia siinä. Lisäksi opas sisältää tietoa perhetyön monimuotoisuudesta, perheitä tukevista erilaisista palveluista ja tietoa perheiden hyvinvoinnista ja siitä tukevista tekijöistä.

Oppaan toisessa puoliskossa on lastensuojeluun liittyviä yleisiä olettamuksia, faktatietoa lastensuojelusta Suomessa sekä seurakunnan roolia ja velvollisuuksia siinä. Olemme avanneet lapsen kohdistuvan kaltoinkohtelun eri muotoja sekä kaltoinkohtelun tunnusmerkkejä. Oppaassa on käytännön toimintaohjeita lapsen tai vanhemman kanssa keskustelemiseen huolen herättyä. Lisäksi siinä on myös toimintaohjeet seurakunnalle lastensuojelullisiin tilanteisiin, esimerkiksi siitä miten lastensuojeluilmoitus tehdään ja mitä ilmoituksen jälkeen tapahtuu. Sisällytimme lastensuojeluosuuteen myös haastatteluisamme tulleita suoria lainauksia perheen äitien ajatuksista lastensuojeluun liittyen. Opas sisältää myös neljä esimerkkitapausta erilaisista perheiden tilanteista, joiden tarkoituksena on havainnollistaa, miten seurakunta voisi samantyyppisissä tilanteissa toimia. Kahdessa ensimmäisessä esimerkkitapauksessa perhe tarvitsee seurakunnan tukea ja ohjausta tarvittaviin palveluihin ja seuraavissa esimerkkitapauksissa perhe tarvitsee jo lastensuojelun ja muiden viranomaisten tukea ja puuttumista.

Oppaaseen on sisällytetty erilaisia toiminnallisia harjoituksia. Toiminnallisten harjoitusten tavoitteena on toimia keskustelun apuvälineenä sekä helpottaa mahdollisista esiin nousseista huolista puhumista. Lisäksi ne sopivat käytettäväksi nuoren tai aikuisen tukemiseen ja voimaannuttamiseen. Harjoitukset ovat luonteeltaan sellaisia, joita on mahdollista hyödyntää eri ikäisten kanssa (aikuiset, nuoret, lapset) ja joiden toteutus ei vaadi erityisiä järjestelyjä. Valitsimme harjoituksiksi Unelmakartan, Vanhemmuuden roolikartan ja Jatka lausetta -harjoituksen. Harjoitukset ovat sellaisia, että niiden toteuttamiseen ei välttämättä tarvitse erillistä ohjaajaa, vaan lapsi/nuori/aikuisen voi hyödyntää niitä myös itsenäisesti. Harjoitusten avulla voi pohtia omaa elämäänsä, nykyhetkeä ja tulevaisuutta sekä saada muun muassa lisää itsetuntemusta. Olemme avanneet harjoitukset

otsikoilla: Mikä? Tavoite? Toteutus? Näiden otsikoiden alle olemme lyhyesti kirjoittaneet perustiedot harjoitusten toteuttamiseksi, jotta niitä on mahdollisimman helppo hyödyntää ja soveltaa.

Opas on kooltaan A4 korkea, mutta vähän matalampi. Oppaassa on käytetty melko neutraaleja ja maanläheisiä sävyjä. Päävärit ovat saven vihreä, beige, harmaa, valkoinen ja musta. Valitsimme nämä värit, sillä ne sulautuvat hyvin yhteen, ovat neutraaleja ja rauhoittavia sävyjä sekä tekevät oppaasta mahdollisimman selkeän. Opas sisältää muutamia värillisiä kuvia, joiden tavoitteena on tehdä oppaasta mielisempi lukea. Kuvat on otettu ilmaiseksi käytössä olevista kuvista canva.com ja unsplash.com -sivustoilta. Yhden kuvan otimme itse. Kuvat ovat tarkkaan valittuja ja jokaisella kuvalla on oma symbolinen merkityksensä liittyen kyseisellä sivulla käsiteltäviin aiheisiin. Oppaan kansikuva kasvintaimia pitelevistä käsistä esimerkiksi kuvastaa perheitä yhdessä ja perheiden kasvua sekä seurakunnan ja muiden tahojen tukea siinä. Kuva sateenvarjoista (sivu 3) kuvastaa yhteiskunnan tarjoamaa turvaa perheiden ylle. Itse ottamamme kuva (sivu 5) on Raision vapaaseurakunnan lastenhuoneesta ja kuvastaa huoneessa tapahtuvaa toimintaa, joka on ennaltaehkäisevää tukea niin lapselle kuin koko perheelle. Hiekassa olevat jalanjäljet (sivu 8) kuvastaa sitä, kuinka lapset tulevat usein vanhempien jalan jäljissä ja näin ollen vanhempien hyvinvointi vaikuttaa aina jollain tavoin myös lapsen hyvinvointiin.

6 KEHITTÄMISTYÖN ARVIOINTI

6.1 Tavoitteiden saavuttaminen

Kehittämistyöprosessin alussa laadimme selkeän aikataulun, joka prosessin edetessä osoittautui todella toimivaksi ja työtä helpottavaksi. Koulun puolelta tulleiden aikataululisten välitavoitteiden lisäksi itse asettamamme välitavoitteet auttoivat pysymään aikataulussa. Työstimme kehittämistyötä säännöllisesti eteenpäin syksystä 2018 syksyyn 2019. Teimme työtä myös kesän aikana nähden noin kerran viikossa, mikä auttoi meitä pitämään kehittämistyöprosessin mielessä sekä etenemään aikataulun mukaisesti. Päätimme prosessin alkuvaiheessa kirjoittaa työtä eteenpäin yhdessä. Huomasimme tämän olevan meille paras toimintatapa. Tällöin saimme muun muassa raporttitekstistä yhtenäistä ja olimme molemmat koko ajan yhtä tietoisia kaikista käsittelemistämme aiheista.

Kehittämistehtävän eli oppaan sisällölliseksi tavoitteeksi asetettiin selkeälukuisuus ja tiedon sopiva määrä ja kattavuus. Tavoitteeksi asetettiin, että opas voisi toimia perehdytysoppaana sekä tietopakettina, johon palata tarvittaessa ja josta tarvittavan tiedon löytää nopeasti. Koemme onnistuneemme näissä tavoitteissa. Oppaan ideointi- ja suunnitteluvaiheessa ajatukset sisällöstä muotoutuivat nopeasti melko selkeäksi työstäessämme niitä yhdessä toimeksiantajan kanssa. Oppaasta tuli mielestämme selkeä ja helposti luettava. Onnistuimme muun muassa avaamaan lastensuojelun käsitteitä niin, että myös henkilö, joka ei ole aiemmin perehtynyt lastensuojeluun, voi saada niistä selkeän kuvan. Vaikka opas on sisällöllisesti kattava ja jotkin aiheet ovat osaltaan vaikeita, ei opas ole kuitenkaan liian raskas luettavaksi. Olemme tyytyväisiä oppaan ulkomuotoon: sen väreihin sekä aseteluihin. Oppaan pituus on mielestämme sopiva, vaikka siitä tulikin selkeästi pidempi kuin aluksi suunnittelimme. Mikäli olisimme pysyneet alkuperäisessä suunnitelmassa oppaan pituudesta, olisi opas silloin jäänyt liian suppeaksi. Oppaan koon (21cm x 26cm) päätimme sen mukaan, että kokonainen A4 tuntui liian isolta ja halusimme oppaasta persoonallisen. Pohdimme pitkään lisäämmekö oppaan loppuun kirjallisuusluettelon käytetyistä lähteistä. Vaikka ymmärrämme sen tuovan lisäluotettavuutta oppaalle ja oppaan lukijat voisivat sen myötä perehtyä aiheisiin tarkemmin, päätimme jättää sen pois. Toimeksiantajamme koki, ettei kirjallisuusluettelon lisääminen oppaaseen ollut välttämätöntä. Lisäksi oppaan sisällön keskelle on lisätty muutamia vinkkejä esimerkiksi eri teorioista liittyen oppaassa käsiteltyihin asioihin, joihin lukija voi halutesaan perehtyä syvemmin.

Kehittämistyöprosessin aikana kohtasimme myös muutamia haasteita. Prosessin alussa toimeksiantajaltamme tuli toiveena, että tekisimme oppaan ja haastattelujen lisäksi kyselyn seurakunnan ulkopuolisille perheille. Laadimme kyselyn Webropol-ohjelmaan ja otimme yhteyttä Raison eri päiväkoteihin. Lopulta kun emme saaneet yhteydenottoihimme vastauksia toistuvista yrityksistä huolimatta päätimme jättää kyselyn kokonaan tekemättä. Totesimme, ettei kysely ollutkaan niin olennainen osa kehittämistyötämme. Annoimme kuitenkin kyselylomakkeen toimeksiantajamme hyödynnettäväksi. Jälkeenpäin ajateltuna olisimme voineet jo kehittämistyön alkuvaiheessa pohtia tarkemmin kyselyn tärkeyttä kehittämistyön kannalta. Näimme turhaa vaivaa ja käytimme turhaan aikaa, jonka olisimme voineet käyttää johonkin kehittämistyön kannalta tärkeämpään.

Toinen haaste kehittämistyömme aikana oli ohjaavan opettajan vaihdokset. Saimme opettajilta toisistaan eroavia ohjeita kehittämistyöhön liittyen, mikä vaikeutti huomattavasti kehittämistyömme etenemistä. Näin ollen, emme osanneet varautua aikataulullisesti esimerkiksi siihen, että jouduimme kehittämistyön loppuvaiheessa tekemään suuria muutoksia itse raporttiin.

Osana kehittämistyötä toteuttamamme haastattelut sujuivat kaikin puolin oikein hyvin. Haastattelujen rungon ja kysymysten suunnittelu eteni ongelmitta. Meillä oli hyvä yhteisymmärrys toimeksiantajamme kanssa siitä, mitä haastatteluilla tavoitellaan ja näin ollen haastattelukysymykset muodostuivat helposti. Työtämme helpotti saadessamme toimeksiantajalta yhteystiedot mahdollisista haastateltavistamme. Otimme heihin yhteyttä viestillä, mikä osoittautui hyväksi tavaksi, sillä näin he saivat vastata rauhassa omaan tahtiinsa. Saimme haastattelujen ajankohdat sovittua melko nopealla aikataululla. Valmistauduimme haastatteluihin hyvin ja roolijako oli toimiva. Tunnelma haastatteluissa oli rento ja osasimme mielestämme ohjata tilannetta hyvin eteenpäin. Jälkikäteen tajusimme unohtaneemme kysyä perheiltä heidän toiveitaan siitä, mikäli seurakunnassa nousisi huoli perheen tilanteesta niin millä tavoin he haluisivat, että heitä lähestyttäisiin asian tiimoilta. Tämä olisi ollut melko keskeinen tieto, joka olisi ollut hyvä sisällyttää oppaaseen. Kehittämistöprosessin aikana pohdimme välillä muutenkin haastattelujen ja itse tuotoksen yhteyttä ja sitä, onko se tarpeeksi vahva. Toisaalta saimme haastatteluista tärkeää tietoa esimerkiksi siitä millaista tukea perheet kaipaavat seurakunnalta ja perheiden käsityksistä liittyen lastensuojeluun. Onnistuimme hyvin sisällyttämään näitä asioita oppaaseen. Saimme näiden lisäksi kerättyä tärkeää tietoa perheiden toiveista ja tarpeista, jota seurakunta voi tulevaisuudessa hyödyntää perhetyön kehittämisessä.

Yhteistyö toimeksiantajamme kanssa sujui mutkitta koko kehittämistyöprosessin ajan. Prosessin alussa tekemämme Whatsapp -ryhmä osoittautui käytännölliseksi ja toimivaksi yhteydenpitotavaksi. Saimme toimeksiantajaan nopeasti yhteyden aina tarvittaessa ja info kulkeutui hyvin suuntaan ja toiseen. Säännöllisten palaverien myötä pysyimme kaikki ajan tasalla kehittämistyön etenemisestä. Saimme toimeksiantajalta ja muilta seurakunnan työntekijöiltä välitöntä palautetta ja vinkkejä sekä toiveita liittyen työn etenemiseen ja lopputuotokseen eli oppaaseen.

6.2 Kehittämistyöstä saatu palaute

Pyysimme yhteistyökumppaneilta sekä suullista, että kirjallista palautetta kehittämistyön tuotoksesta pitkin kehittämistyöprosessia. Seurakunnan nuorisotyöntekijältä saimme muun muassa seuraavanlaista palautetta:

”Opas vastasi odotuksiani ja itseasiassa ylittikin ne. Ulkomuoto oli erittäin tyylikäs, ajanmukainen ja selkeä. Sitä oli helppo seurata ja teksti oli helppolukuista, mutta kuitenkin ammattimaista, ytimekästä ja täyttää asiaa. Kuvat myös tekivät lukemisesta helpompaa ja kiinnostavampaa. Koin oppaan erittäin kattavaksi. Se ei ollut täynnä vain tarvittavaa tietoa, vaan oli myös käytännönläheinen. Hieno idea laittaa vinkkejä väliin ja case-tilanteita (,jotka tuntuivat hyvin realistisilta omaan korvaan). Harjoitukset olivat piste i:n päälle. Opas oli siis myös hienolla tavalla lukijaansa osallistava. Oppaan yksi tavoite, madaltaa kynnystä puuttua lasten- ja nuorten huoliin, uskon, että täytitte sen.”

Työntekijän mukaan hän sai myös selkeämmän kuvan ennaltaehkäisevän tuen merkityksestä sekä lastensuojelusta. Opas myös selkeytti, miten eri (lastensuojelullisissa) tilanteissa kannattaa toimia tai minkä tahon puoleen kääntyä. Lastensuojelun termit ja lastensuojelun prosessi olivat hänen mielestään avattu selkeästi. Työntekijä uskoo käyttävänsä opasta jatkossa työnsä tukena ja uskoo siitä olevan hyötyä vielä monelle seurakunnalle.

Lapsi- ja varhaisnuorisotyöntekijä antoi suullista palautetta. Hänen mielestään tuotos vastasi sille yhdessä asetettuja tavoitteita ja oli muutenkin hyvä ja selkeä. Lukiessaan opasta hän kuitenkin koki sen melko pitkäksi ja totesi, ettei kyennyt lukemaan sitä kerralla läpi. Tähän vaikutti hänen mukaansa se, että hän luki opasta tietokoneelta. Valmis

opas Raisonin vapaaseurakunnalle on kuitenkin painettu versio. Paperiversiota lukiessa silmät eivät väsy samalla tavoin.

Yhteyshenkilöltämme, seurakunnanjohtajalta, saimme kehittämistyöstä tämänlaista kirjallista palautetta:

”Olemme olleet erittäin tyytyväisiä opiskelijoiden aikaansaamaan tuotokseen. Tämä opas antaa hyvän avun organisaatiomme työntekijöille ja vapaaehtoisina toimiville johtajille. Erityisesti oppaan käytännönläheisyys on selkeää ja helposti ymmärrettävää. On ollut myös miellyttävää seurata kuinka oma-aloitteisesti ja aktiivisesti tekijät ovat pitäneet yhteyttä ja pitäneet ajan tasalla oppaan etenemisestä. Esimerkiksi olemme saaneet lukea keskeneräistä tuotosta ja kommentoida sitä, että onko tuotos toimeksiantajan näkökulmasta menossa oikeaan suuntaan. Erittäin hyvää työtä.”

6.3 Soveltamis- ja jatkokehittämismahdollisuudet

Kehittämistyön aikana suunnittelimme yhdessä toimeksiantajan kanssa, että lopputuotosta eli opasta voisi hyödyntää laajemmin muissakin (Suomen Vapaakirkon) seurakunnissa. Yhteyshenkilömme vinkkasi, että voisimme olla yhteydessä muu muassa Vapaakirkon kotimaantönsuunnittelijaan ja selvittää voisiko oppaan linkata esimerkiksi Suomen Vapaakirkon nettisivuille. Tällöin halukkailla seurakunnilla olisi mahdollisuus hyödyntää opasta omassa toiminnassaan. Otimme yhteyttä kyseiseen henkilöön, mutta emme kerenneet saamaan häneltä vastausta ennen tämän kehittämistyön päätöstä.

Päätimme jakaa oppaasta linkin löytämäämme ”Ideapankki Vapaakirkon lapsi- ja nuorisotyöhön” -Facebook-ryhmään. Tämä on suljettu ryhmä ja siinä on reilut 200 jäsentä ympäri Suomen. Ryhmän tarkoitus on koota yhteen Suomen Vapaakirkon lapsi- ja nuorisotyössä mukana olevat, niin vapaaehtoiset kuin palkalliset työntekijät. Ryhmässä olevat voivat jakaa toisilleen työssään käyttämiään toimintamalleja- ja muotoja, ideoida yhdessä sekä kysyä neuvoa haasteisiin. Näimme tämän Facebook-ryhmän huikeana mahdollisuutena saada oppaalle näkyvyyttä nimenomaan vapaaseurakuntien lapsi- ja nuorisotyössä työskenteleville.

Toimeksiantajallemme annoimme oppaasta painatetun version, johon sisällytimme paikallisten toimijoiden yhteystietoja. Laadimme oppaasta version, johon paikallisten toimijoiden kohdalle on jätetty tyhjää tilaa. Näin opasta hyödyntävät muut seurakunnat voivat

halutessaan täyttää sivut omilla paikallisilla toimijoillaan tai käyttää tilan muuten hyödyksi.

LÄHTEET

- Ainesmaa, A. 2009. Turvallisesti seurakunnassa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Heinonen, H.; Väisänen, A. & Hipp, T. 2012. Miten lastensuojelun kustannukset kertyvät? Viitattu 15.2.2019. https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Miten_lastensuojelun_kustannukset_kertyvat.pdf.
- Helander, Voitto. 1998. Kolmas sektori. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Hirsjärvi, S; Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.
- Junttila, R. & Häkkinen, S. 2007. Seurakunnat ja uusi lastensuojelulaki. Viitattu 14.2.2019. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/CCE59C05E6C5CD4AC225770500288AAA/\\$FILE/2007-33.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/CCE59C05E6C5CD4AC225770500288AAA/$FILE/2007-33.pdf).
- Jääskeläinen, I. Osallisuus hyvän elämän mahdollistajana. Teoksessa Helminen, J. 2006. Elämä koettelee, tuki kannattelee. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kananoja, A.; Lähteinen, M. & Marjamäki, P. 2017. Sosiaalityön käsikirja. 4., uudistettu painos. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Kansalaisyhteiskunta 2019. Kansalaisyhteiskunta. Viitattu 12.2.2019. <https://www.kansalaisyhteiskunta.fi/kansalaisyhteiskunta>.
- Kirkkolaki 26.11.1993/1054. Annettu 26.11.1993. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054#O2L5P2>.
- Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2014. Lapsiperheiden hyvinvointi. Teoksessa Vaarama, M.; Karvonen, S.; Kestilä, L.; Moisio, P. & Muuri, A. 2014. Suomalaisten hyvinvointi 2014. Tampere: Juvanes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Viitattu 4.3.2019 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125340/THL_TEE022_2014verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Lapsen oikeuksien viestinnän yhteistyöverkosto. Lapsen oikeuksien sopimus. Lasten oikeudet sopimuksessa. Viitattu 21.2.2019 <https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus/lasten-oikeudet-sopimuksessa/>.
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Annettu Helsingissä 13.4.2007. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#mvs>.
- Lehtinen, M. 2015. Verkostoyhteistyötä ja kumppanuutta - Yhteispeleillä kohti arjen hyvinvointia. Kunta-, järjestö- ja seurakuntayhteistyötä tukeva toimintamalli. Ylempi AMK, Opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu. Viitattu 11.3.2019. Saatavilla sähköisesti osoitteessa https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/88513/lehtinen_mari.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Lindgren, E. 2007. Perhetyön merkityksiä etsimässä. Tutkimus Porin seurakuntayhtymän perhetyön kehittämishankkeesta. Pro –gradu tutkielma. Pori: Tampereen yliopisto. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://docplayer.fi/5056810-Perhetyon-merkityksia-etsimassa-tutkimus-porin-seurakuntayhtyman-perhetyon-kehittamishankkeesta.html>.
- Mojza, E.; Sonnentag, S. & Bornemann, C. 2011. Volunteer work as a valuable leisure-time activity: A day-level study on volunteer work, non-work experiences, and well-being at work. University of Konstanz: Germany. Viitattu 21.2.2019. <http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.turkuamk.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=8&sid=31a9a978-b130-4869-9c56-6885a3fbd358%40sdc-v-sessmgr05>.

Mykkänen-Hänninen, R. 2007. Vapaaehtoistyön rajapinnoilla. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.

Niemelä, Pauli (toim.) 2010. Hyvinvointipolitiikka. Helsinki: WSOY Pro.

Näkki, P. & Sayed, T. 2015. Asiakastyön menetelmiä sosiaalialalla. Helsinki: Edita.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013. Annettu Helsingissä 30.12.2013. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>.

Paavola, A.; Honkavaara, P.; Muuronen, K.; Mäkinen, P.; Tolonen, M. & Varsa, M. 2010. Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus. Lastensuojelulain vaikutukset eri ammattiryhmien toimintatapoihin: Mikä toimii, mikä takkuu, mitä pitäisi kehittää? Viitattu 14.2.2019. https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2017/03/Ehkaisevan_lastensuojelun_kirjava_todellisuus.pdf.

Perälä, M.; Salonen, A.; Halme, N. & Nykänen, S. 2011. Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. Tampere: THL. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80090/27f8cf8b-8fa8-402a-b3a0-e26dd8a7ba6d.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Perälä, M-L.; Halme, N. & Kanste, O. 2014. Lapsiperheiden kokemus palvelujen saatavuudesta ja tuen riittävydestä. Teoksessa Johanna Lammi-Taskula & Sakari Karvonen (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 228-239).

Raision kaupunki 2019. Lapsiperheiden sosiaalipalvelut. Viitattu 13.3.2019. <https://raisio.fi/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapsiperheiden-sosiaalipalvelut>.

Raision vapaaseurakunta 2019. Lapset ja nuoret. Viitattu 13.2.2019. <http://raisionvapis.fi/>.

Raision vapaaseurakunnan toimintakertomus 2018.

Raision vapaaseurakunnan toimintasuunnitelma 2019.

Sakasti 2018. Palvelu Suomen evankelis-luterilaisen kirkon työntekijöille ja toimijoille. Perhetyö. Viitattu 7.12.2018. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?Open&cid=Content386525>.

Salonen, K.; Eloranta, S.; Hautala, T. & Kinos, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turku: Turku AMK.

Saukkonen, P. 2013. Kolmas sektori – vanha ja uusi. Viitattu 18.2.2019. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/51437/KY2013-1artsaukkonen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Sosiaali- ja terveysministeriö. Lastensuojelu. Ehkäisevä lastensuojelu. Viitattu 13.2.2019 <https://stm.fi/lastensuojelu>.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Annettu Helsingissä 30.12.2014. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2019. Sosiaalipalvelut. Viitattu 12.2.2019.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2019. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Viitattu 13.3.2019. <https://stm.fi/lape/perhekeskukset>.

Stranius, Leo. Vapaaehtoistoiminnan tulevaisuus. Teoksessa Vapaaehtoistoiminta nyt ja tulevaisuudessa 2018. Viitattu 2.11.2019 <http://www.kansalaisareena.fi/ka2016/wp-content/uploads/2018/12/Vapaaehtoistoiminta-nyt-ja-tulevaisuudessa-web.pdf>.

Suomen Vapaakirkko 2019. Yleisesittely. Viitattu 11.3.2019. <http://www.svk.fi/>.

Taskinen, Sirpa. 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOYpro.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Hyvinvointi- ja terveyserot. Hyvinvointi. Viitattu 4.3.2019. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). Viitattu 13.3.2019. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Mitä on lastensuojelu? Viitattu 13.2.2019 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>.

THL 2014. Huolen vyöhykkeet. Viitattu 21.2.2019 https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/huolen-puheeksi-ottaminen/huolen-vyohykkeet.

THL 2018. Huolen puheeksi ottaminen. Viitattu 20.2.2019 https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/huolen-puheeksi-ottaminen.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Törrönen, M.; Hänninen, K.; Jouttimäki, P.; Lehto-Lundén, T.; Salovaara, P. & Veistilä, M. 2016. Vastavuoroinen sosiaalityö. Tallinna: Gaudeamus Oy.

Unicef n.d. Mikä on lapsen oikeuksien sopimus? Viitattu 13.2.2019 <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus/>.

Vaarama, M.; Mukkila, S. & Hannikainen-Ingman, K. Suomalaisten elämänlaatu nuoruudesta vanhuuteen. Teoksessa Vaarama, M.; Karvonen, S.; Kestilä, L.; Moisio, P. & Muuri, A. 2014. Suomalaisten hyvinvointi 2014. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Viitattu 4.3.2019 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125340/THL_TEE022_2014verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

ViaDia ry. 2019. Viitattu 12.3.2019. <https://www.viadia.fi/>.

Vilén, M.; Leppämäki, P. & Ekström, L. 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. 3., uudistettu painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Sopimus hyväksytty YK:n yleiskokouksessa 20.11.1989. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>.

Haastattelurunko

1. Kuinka monta lasta sinulla on? Minkä ikäisiä lapsia?
2. Mitä kautta olet löytänyt Raison vapaaseurakuntaan?
3. Oletko mukana seurakunnan toiminnassa? Jos olet, missä?
4. Millaisena koette toiminnan, johon osallistutte?
5. Minkälaisen toiminnan/tuen koet/kokisit kaikista hyödyllisimpänä?
6. Koetko toimintaan osallistumisen joskus haastavana?
7. Mikä madaltaisi kynnystä osallistua seurakunnassa järjestettävään toimintaan?
8. Miten seurakunta voisi helpottaa perheiden arkea? Mitä toivoisit seurakunnalta/työntekijöiltä?
9. Mitä haluaisit olla kehittämässä? Onko sinulla ehdotuksia uusista toiminnoista?
10. Mitä ajatuksia teema "lastensuojelu" herättää sinussa? Millainen mielikuva sinulla on lastensuojelusta?
11. Kuuluuko lastensuojeluasiat mielestäsi seurakunnalle?
12. Muita ajatuksia?

Perheiden tuki ja turva – Opas perhetyön tueksi seurakuntaan

PERHEIDEN TUKI JA TURVA

- OPAS PERHETYÖN TUEKSI
SEURAKUNTAAN

Tekijät:
Hellman Roosa & Koivukoski Pinja,
Turun AMK 2019

Kuvat:
[canva.com](https://www.canva.com) & unsplash.com

Painatus:
X-Copy

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	2
2 PERHEEN TURVA YHTEISKUNNASSA.....	3
Perhetyön monimuotoisuus.....	4
3 ENNALTAEHKÄISEVÄ TUKI.....	5
Seurakunta perheiden tukena.....	6
Mistä perheiden hyvinvointi koostuu?.....	7
Mistä lapsiperheet voivat saada tukea?.....	9
Keskustelu ja hyvä kohtaaminen.....	10
4 ESIMERKITAPAUKSET.....	11
Case 1.....	11
Case 2.....	12
5 LASTENSUOJELU SUOMESSA.....	13
Perheenäitien ajatuksia lastensuojelusta.....	14
Lastensuojelun yleisiä oletuksia.....	15
Mitä lastensuojelu on?.....	16
Seurakunta ja lastensuojelu.....	18
6 LASTENSUOJELUTARPEEN TUNNISTAMINEN.....	19
Kaltoinkohtelun tunnusmerkit.....	20
Kun herää huoli.....	21
Miten toimia eri tilanteissa?.....	23
Lastensuojeluilmoituksen tekeminen.....	24
7 ESIMERKITAPAUKSET.....	26
Case 3.....	26
Case 4.....	27
8 TOIMINNALLISIA HARJOITUKSIA.....	28
LIITTEET.....	32
Liite 1: Vanhemmuuden roolikartta.....	32
Liite 2: Paikallisten toimijoiden yhteystietoja.....	33

JOHDANTO

Tämä opas on toteutettu osana Turun ammattikorkeakoulun sosionomi-tutkinnon opinnäytetyötä, joka on tehty yhteistyössä Raision vapaaseurakunnan kanssa vuoden 2019 aikana. Opas on tarkoitettu tueksi seurakunnissa toimiville työntekijöille ja vapaaehtoisille ohjaajille lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelyyn. Toivomme oppaan tukevan työtä lisäämällä tietoisuutta tärkeistä aiheista ja antavan mahdollisimman selkeän ja laajan kuvan muun muassa lastensuojelun tarjoamista mahdollisuuksista. Oppaan tarkoitus on myös madaltaa kynnystä puuttua esiin nousseihin huoliin lapsen ja/tai perheen tilanteesta.

Opas sisältää yleistä tietoa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnista, siihen liittyvistä osatekijöistä ja hyvinvointiyhteiskunnan keinoista tukea perheitä. Avaamme ennaltaehkäisevän tuen merkitystä ja sen eri muotoja. Lisäksi käsittelemme lastensuojelua, sen eri tukimuotoja ja seurakunnan roolia siinä. Olemme keränneet oppaaseen tiedon lisäksi konkreettisia vinkkejä esimerkiksi siihen, miten seurakunnassa voidaan toimia mikäli perheestä herää huoli. Oppaassa on muutamia esimerkkitapauksia, joiden toivomme auttavan hahmottamaan sitä, miten seurakunnassa tulee toimia lastensuojelullisissa tilanteissa ja miten lastensuojelun viranomaiset voisivat tapauksia ratkaista. Oppaassa käsitellään myös seurakunnan työntekijöiden vaihtolovelvollisuutta ja sen mahdollista vaikutusta lastensuojelutarpeen ilmoittamiseen. Lisäksi oppaan loppuun on koottu työvälineitä perhetyön tueksi sekä yhteystietoja paikallisista palvelun tuottajista (Liite 2).

PERHEEN TURVA YHTEISKUNNASSA

Suomen perustuslakiin perustuen julkisella vallalla on velvollisuus edistää kansalaisten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta, ja jokaisella on oikeus välttämättömään toimeentuloon sekä huolenpitoon, mikäli ei itse kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa. Suomessa on sosiaaliturvajärjestelmä, joka koostuu eri palveluista ja toimeentuloa turvaavista rahallisista etuuksista. Näiden tarkoituksena on turvata ihmisille riittävä toimeentulo ja huolenpito kaikissa elämäntilanteissa.

Sosiaaliturvan peruspilareihin kuuluva, valtion tuella toteutettu kunnallinen sosiaalihuolto sosiaalipalveluineen, on tarkoitettu ensisijaisesti väestöryhmien arkielämän helpottamiseen. Jokaisella kunnan asukkaalla on oikeus maksuttomiin sosiaalipalveluihin, mikäli oikeus välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon on vaarantunut. Vastuu sosiaalipalveluiden tuottamisesta on kunnilla, jotka voivat muodostaa palvelut yksin, yhdessä muiden kuntien kanssa tai ostaa palveluja muilta kunnilta, järjestöiltä tai yksityisiltä palveluntuottajilta.

3

Sosiaalipalveluja ja ohjaavaa lainsäädäntöä on paljon, joten palveluja jaetaan usein elinkaarimallin mukaisesti lapsiperheiden, aikuisten ja ikäihmisten palveluihin, vaikka ne perustuisivatkin samaan lainsäädäntöön. Perheille kohdennettuja sosiaalipalveluja ovat mm. perhetyö, kotipalvelu ja kasvatus- ja perheneuvonta sekä lastensuojelu. Lapsiperheille suunnatuilla palveluilla on tarkoitus tukea vanhempia tai muita huoltajia turvaamaan lasten hyvinvointi ja kasvatus. Palvelut voidaan myös jakaa yleisiin ja erityisiin palveluihin, jotka eroavat toisistaan mm. niin, että yleiset palvelut on tarkoitettu kaikille perheille ja ne ovat vapaaehtoisia. Erityisiin palveluihin puolestaan syntyy oikeus vasta silloin, kun yleisten palveluiden tuki on riittämätön.

Perhetyön monimuotoisuus

Perhetyön käsitteen merkitys ja sisältö vaihtelee riippuen palvelun tai toiminnan järjestävistä tahoista. Yhteistä kaikilla perhepalveluilla on kuitenkin se, että niiden avulla pyritään lasten suotuisaan kasvuun ja kehitykseen, lasten ja perheiden voimavarojen vahvistumiseen sekä lasten ja perheiden hyvinvointiin ja terveyteen.

Perhetyötä voidaan tehdä kahdella tasolla

1. Ongelmien ennaltaehkäisyä ja 2.

Korjaavana työnä. Perhetyön ennaltaehkäisevää ja korjaavaa työtä tehdään yleisemmin sosiaalitoimen, neuvolan, päivähoidon tai koulun yhteydessä.

Evankelis-luterilainen kirkko laskee perhetyöksi kaiken seurakunnan työntekijöiden ja vapaaehtoisten toiminnan, jolla vahvistetaan monimuotoisten perheiden ja perheenjäsenten hengellistä elämää, kasvua ihmisenä, keskinäistä välittämistä ja kunnioitusta, jaksamista vaikeissa elämäntilanteissa sekä yhteyttä seurakuntaan.

Suomen Vapaakirkossa perhetyö-käsitteen alle kuuluu pääasiassa avioliitto- ja parisuhdetyö, mutta työtä perheiden parissa tehdään monessa eri muussakin työmuodossa, kuten yhden vanhemman perheiden parissa tehtävänä työnä. Vapaakirkon kotimaantöiden alaisuudessa toimii myös kristillisen kasvatuksen työryhmä, jonka päätehtävä on vahvistaa vanhempia kristillisinä kasvattajina ja antaa seurakunnille välineitä perheiden tukemiseen tässä kasvatustehtävässä.

Työ lasten ja nuorten parissa, eli lapsi- ja nuorisotyö on käytännön syistä järjestäytynyt omaksi yhdistyksekseen, mutta työ on kuitenkin Vapaakirkon työtä. Lisäksi Vapaakirkon diakoniatyöllä on myös oma yhdistyksensä, ViaDia ry. Heidän monikulttuurisen työn, ruoka-aputyön ja osin myös vammaistyön piirissä kohdataan runsaasti kokonaisia perheitä.

ENNALTAEHKÄISEVÄ TUKI

Ennaltaehkäisevällä tuella tarkoitetaan kaikkea sitä tukea, mitä lapset ja vanhemmat voivat saada peruspalveluiden kautta. Peruspalveluja ovat mm. neuvola, päivähoito ja koulu. Tätä voidaan kutsua myös ennaltaehkäiseväksi lastensuojeluksi. Ehkäisevä työ, ehkäisevä lastensuojelu ja ennaltaehkäisevä työ ovat käsitteitä, joita käytetään usein toistensa synonyymeina, mutta toisinaan ne taas määritellään sisältämiltään toiminnoilta myös toisistaan poikkeavina. Ehkäisevillä toiminnoilla tarkoitetaan joka tapauksessa aina sellaista toimintaa, joka esiintyy ennen lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun asiakassuhdetta, eli perinteistä sosiaalitoimen viranomaisvastuulla toteutettavaa lastensuojelua.

ENNALTAEHKÄISEVÄ TUKI VOI KÄYTÄNNÖSSÄ OLLA ESIMERKIKSI:

- säännöllistä kerhotoimintaa
- päihde- ja terveystieteiden opetusta
- nuorisokasvatustyötä
- arkisen hyvinvoinnin edistämistä eri keinoin
- katutyötä
- peruspalvelujen ohjausta ja neuvontaa
- perhesosiaalityötä (lapsiperheiden sosiaalityötä sekä vertaistukea antavaa toimintaa)

Seurakunta perheiden tukena

Ehkäisevää tukea tarjotaan peruspalvelujen lisäksi vapaaehtois pohjalta järjestöjen, seurojen ja uskonnollisten yhteisöjen perheille suunnatuissa toiminnoissa. Suomen eri seurakunnat ja järjestöt ovat tärkeässä roolissa ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen tarjoajina ja tekevät monipuolista ja merkittävää työtä lasten ja perheiden parissa. Seurakunnan tehtävä ennaltaehkäisevässä työssä ja varhaisessa tukemisessa on olla yhteistyökumppani kunnan muiden toimijoiden verkostossa.

Seurakunnilla on voimavaroja ja osaamista täydennykseksi kuntien ja järjestöjen kanssa tehtävään yhteistyöhön ja sen kehittämiseen lasten, nuorten ja perheiden parissa. Seurakunnat muun muassa vahvistavat sosiaalista pääomaa ja hyvinvoinnin lisääntymistä toteutettavan kansalaisaktiivisuuden kautta. Lisäksi seurakunta tarjoaa välittämisen ja jakamisen kanavia esimerkiksi vapaaehtoistoimintaan osallistumisen myötä.

Seurakunnat tarjoavat aineksia identiteetin rakentumiseen. Lapsi tai nuori voi elää olosuhteissa, jotka haittaavat hänen identiteettinsä rakentumista ja aikuinen voi puolestaan olla identiteettikriisissä työttömyyden tai muiden elämän haasteiden tähden. Identiteetin rakentumisessa ja etsimisessä tarvitaan yhteisöjä, jonka esimerkiksi seurakunta voi tarjota. Seurakuntien tehtävä on toimia äänettömien äänenä ja luoda toivoa ihmisten elämässä. Perheiden kanssa tehtävässä työssä luodaan uskoa ja luottamusta elämän eri vaiheista selviämiseen.

Mistä perheiden hyvinvointi koostuu?

Hyvinvoinnin osatekijät jaetaan yleensä kolmeen ulottuvuuteen: terveyteen, materiaaliseen hyvinvointiin ja koettuun hyvinvointiin tai elämänlaatuun. Yhä useammin koettua hyvinvointia mitataan nimenomaan elämänlaadulla, jonka muodostavat terveys ja materiaallinen hyvinvointi, samoin kuin yksilön odotukset hyvästä elämästä, ihmissuhteet, omanarvontunto ja mielekäs tekeminen. Läheiset ihmissuhteet ja terveys nähdään olevan hyvinvoinnille kuitenkin kaikkein merkityksellisimpiä.

HYVINVOINNIN KOKEMUKSIIN
VAIKUTTAA
VAHVASTI SOSIAALINEN
KANSSAKÄYMINEN JA SIINÄ
TOTEUTUVA
VASTAVUOROISUUS:
SAAMMEKO RAKKAUTTA JA
ANNAMMEKO SITÄ?
MITEN MEITÄ ARVOSTETAAN JA
KOHELLEAAN?

Vanhempien voimavaroja ja toimintakykyä heikentäviä tekijöitä:

- perhe- ja työelämän haastava yhteensovittaminen
- toimeentulo-ongelmat
- kotiaskareiden epätasapainoinen jakaminen
- vähäinen yhteinen aika puolison kanssa
- läheisen sairastuminen tai poismeno

Vanhempien voimavaroja ja toimintakykyä edistäviä tekijöitä:

- uskomusjärjestelmät
- perherakenteen joustavuus
- yhteenkuuluvuus
- kommunikaatio
- ongelmanratkaisu
- aineelliset ja sosiaaliset voimavarat
- Yhteisöihin liittyvät tekijät kuten:
- vapaa-ajan virkistysmahdollisuudet
- tukipalvelut

Vanhempien hyvinvointi vaikuttaa merkittävästi myös lasten hyvinvointiin

Lapsen hyvinvoinnin perustekijöinä ovat rakastava perhe, hyvät ystävät, turvallinen ympäristö, tunne elämänhallinnasta ja kuulluksi tulemisesta. Lapsen ensisijaisena tarpeena on vuorovaikutus- ja kiintymyssuhdeteorian mukaan luoda läheinen ja rakastava suhde häntä hoitaviin henkilöihin. Varhaiset ihmissuhteet ovat merkittäviä erityisesti lapsen tunne-elämän kehityksen kannalta.

Lapsen kasvaessa ja lähtiessä liikkeelle omasta kodistaan, hyvinvointia tukevien tahojen määrä sekä niiden merkitys kasvaa. Lapsilla ja nuorilla on tärkeää olla roolimalleina toimivia ja tukea antavia aikuisia ympärillään.

VINKKI:

Vuorovaikutus- ja kiintymyssuhdeteoriasta löytyy paljon tietoa eri lähteistä, joihin kannattaa tutustua!

Mistä lapsiperheet voivat saada tukea?

Leikkipuistot

- Koko perheelle mahdollisuus verkostoitua
- Avoimia matalankynnyksen perheryhmiä ym.

Perheryhmät

- Opetellaan arjen taitoja, ehkäistään vanhempien uupumusta ja yksinäisyyttä
- Palvelun piiriin tullaan äitiys- ja lastenneuvolan, terveydenhoitajan tai lastensuojelun sosiaalityöntekijän ohjaamana

Sosiaalityö

- Työntekijät etsivät yhdessä perheen kanssa perheelle sopivat vaihtoehdot ja tukevat perhettä arjessa
- Palveluihin pääsee ottamalla yhteyttä oman asuinalueen mukaiseen lapsiperheiden sosiaalityön yksikköön

Lapsiperheiden kotipalvelu

- Tavoitteena tukea perheitä arjessa selviytymisessä
- Toteutetaan yhteistyössä perheen kanssa
- Tietty ehdot palvelun saamiseen

Julkisen sektorin tarjoama varhainen tuki lapsiperheille

Mahdollisimman varhain annettu tuki ongelmien/haasteiden ennaltaehkäisemiseksi

Äitiys- ja lastenneuvola

- Määräaikaiset terveystarkastukset ja terveysneuvontaa, joissa huomioidaan yksilöiden ja perheiden tarpeet

Nuorten turvatalo

- Punaisen Ristin ylläpitämä
- Keskusteluapua nuoruuteen/vanhemmukseen liittyvissä asioissa
- Tilapäinen majoitus nuorille klo 17-10

Sosiaaliohjaus

- Perheiden neuvontaa, ohjausta ja tukea palvelujen käytössä sekä yhteistyötä eri tukimuotojen yhteensovittamisessa

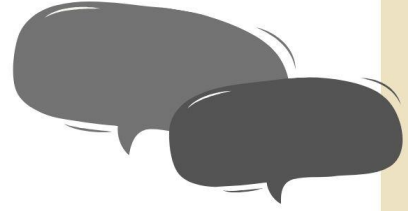
Varhaiskasvatus

- Kunnalliset päiväkodit ja perhepäivähoito, yksityiset päiväkodit ja perhepäivähoito, ryhmäperhepäivähoito
- Tukee lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä edistää hyvinvointia

Perheneuvola

- Tarjoaa apua ja tukea lapsen ja nuoren (0-18v.) psyykkiseen kehitykseen sekä vanhemmuuteen liittyvissä kysymyksissä

Keskustelu ja hyvä kohtaaminen

Keskustelu on merkittävä osa ennaltaehkäisevää tukea. Monet kaipaavat keskustelutukea ja se voikin olla yksi tärkeimpiä asioita esimerkiksi vanhempien jaksamisen tukemisessa ja edistämisessä. Haastatellessamme seurakunnan perheitä, jokainen perheenäiti nosti esiin sen, että kaipaisivat enemmän henkilökohtaista keskustelua ja vertaistukea seurakunnassakin.

Keskusteluyhteyden syntymiseksi tarvitaan hyvä kohtaaminen, jossa ihminen kokee tulevaisuutensa kuulluksi ja olevansa arvokas. Hyvään kohtamiseen ei aina tarvita paljon aikaa. Arjen keskellä voi olla lyhyitä, ohmeneviä hyviä kohtauksia. Syvälinen kohtaaminen puolestaan ei synny hetkessä. Siihen tarvitaan kiireetöntä aikaa ja kiinnittymistä juuri siihen hetkeen.

Mitä hyvään kohtamiseen tarvitaan?

- keskittymistä
- läsnäoloa
- välittämistä
- toisen kuuntelemista ja ymmärtämistä
- oman heikkouden, epätäydellisyyden ja keskeneräisyyden tunnustamista
- avoimuutta ja aitoutta
- turvallisen ympäristön luomista

ESIMERKKI-TAPAUKSET

Esimerkkitapauksien tarkoituksena on havainnollistaa sitä, miten erilaisia haastavia tilanteita voidaan ratkaista lastensuojelun keinoin. Tapauksien ratkaisut ovat kuitenkin vain suuntaa antavia ja niitä on aina mietittävä tilanteen mukaan.

CASE 1

Virtasen perhe osallistuu seurakunnalla järjestettävään toimintaan viikoittain. Seurakunnan työntekijät ovat huomanneet äidin vaikuttavan väsyneeltä ja stressaantuneelta. Perheen lapset ovat pieniä ja isä on työnsä vuoksi paljon pois kotoa. Perhe on muuttanut toiselta paikkakunnalta pari kuukautta sitten, eivätkä he äidin mukaan ole vielä ehtineet tutustua toisiin perheisiin. Seurakunnan työntekijällä herää pieni huoli perheen tilanteesta ja hän päättää lähestyä äitiä asian tiimoilta.

RATKAISU

Tässä esimerkkitapauksessa perheen äiti voisi kaivata mahdollisuuksia tutustua samankaltaisessa elämäntilanteessa oleviin perheisiin. Tärkeintä olisi, että äiti saisi luotua ympärilleen tukiverkostoa mahdollisimman varhain. Äidin ollessa väsynyt ja stressaantunut olisi hänet hyvä ohjata mahdollisimman matalan kynnyksen toimintaan, jossa lapsille järjestetyn ohjelman ohella myös vanhemmilla olisi mahdollisuus vertaistukeen, tutustumiseen ja hengähtämiseen.

Mikäli seurakunnassa ei ole tarjolla lapsiperheille suunnattua toimintaa tai esimerkiksi lastenhoitoapua, voi perheen ohjata muiden kolmannen sektorin palveluntarjoajien järjestämään avoimeen toimintaan. Tällaista on esimerkiksi MLL:n tarjoamat monimuotoiset toiminnot kuten:

- Perhekahvilat
- Avoimet kohtaamispaikat -Terhokerhot
- Vahvuutta vanhemmuuteen -perheryhmät
- Lapsi mielessä -vanhempainryhmät
- Vertaisryhmät
- Vanhempainpuhelin ja Jututtamo (keskustelutukea)

Lisäksi esimerkiksi monissa kaupunkien leikkipuistoissa järjestetään myös avointa perhetoimintaa, joissa vanhemmilla on mahdollisuus tutustua toisiin samassa elämäntilanteessa oleviin.

KAUPUNKIKOHTAISIIIN MLL:N TOIMINTOIHIN
VOI TUTUSTUA SIVULLA MLL.FI

CASE 2

Yksinhuoltajaäiti Liisa kertoo seurakunnan työntekijälle olevansa väsynyt ja kokevansa, ettei hänen aikansa riitä hoitamaan pakollisia arjen asioita. Hän kertoo myös tarvitsevänsä omaa aikaa. Liisalla on kaksi alle kolme vuotiasta lasta. Liisan vanhemmat hoitavat lapsia noin kerran kuukaudessa. Lasten isä ei ole läsnä perheen arjessa.

RATKAISU

Tässä esimerkkitapauksessa yksinhuoltajaäiti Liisa voisi hyötyä kotiin annettavista palveluista ja tuesta. Näiden saamiseksi voidaan yhdessä hänen kanssaan ottaa yhteyttä sosiaalihuoltoon. Yhteydenoton jälkeen vastuu tuen järjestäytymisestä siirtyy ilmoituksen vastaanottaneelle sosiaalityöntekijälle.

Sosiaalihuollon työntekijä tekee yhteistyössä perheen kanssa palvelutarpeen arvioinnin, joka sisältää:

- Yhteenvedon asiakkaan tilanteesta ja sosiaalipalvelujen ja tuen tarpeesta
- Sosiaalihuollon ammattihenkilön johtopäätökset asiakkuuden edellytyksistä
- Asiakkaan mielipiteen ja näkemyksen palvelutarpeestaan
- Asiakkaan ja työntekijän arvion omatyöntekijän tarpeesta

Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä selvitetään myös lastensuojeluasiakkuuden tarpeellisuutta, jota tässä tapauksessa ei todennäköisesti tarvita. Arvioinnin myötä selviää mitkä palvelut olisivat perheelle tässä tilanteessa hyödyllisiä. Perheelle voi riittää yleisistä perhepalveluista saatu tuki, kuten lapsiperheiden kotipalvelu.

Lapsiperheiden kotipalvelu on tavoitteellista, suunnitelmallista ja määräaikaista yhdessä perheen ja yhteistyötahojen kanssa tehtävää vanhemmuuden ja arjessa selviytymisen tukemista. Keskeisenä tavoitteena on perheen omien voimavarojen vahvistaminen, joka tapahtuu opastamalla perhettä lasten- ja kodinhoidossa sekä vahvistamalla arjen taitoja. Palvelu toteutetaan aina yhteistyössä perheen kanssa ja se räätälöidään perheelle sopivaksi. Tässä tapauksessa kotipalveluun voisi kuulua kotiaskareissa tukeminen, kuten ruuanlaitto, pyykinpesu ja siivous sekä lastenhoitoapu.

LASTENSUOJELU SUOMESSA

Lastensuojelu sanana herättää ihmisissä monenlaisia tunteita ja ajatuksia. Mediassa nostetaan esiin tapauksia, joissa lastensuojelun asiakkaana olevat perheet ovat kokeneet tulleen väärinkohdeksi tai tapauksia, joissa lopputulos ei ole vastannut lapsen etua. Median ja julkisen keskustelun vaikutus ihmisten käsityksiin lastensuojelusta on suuri ja useille media on myös ainoa kosketus lastensuojeluun. Artikkeleiden kirjoitusmuoto on usein sosiaalityöntekijöitä syyllistävä tai niissä korostetaan lastensuojelun ”kontrolloivaa luonnetta”. Julkisessa keskustelussa sosiaalityöntekijöitä syyllistetään joko liian herkästä puuttumisesta perheiden yksityisyyteen tai toisaalta lasten heitteillejättötapauksissa sosiaalityöntekijät saavat kritiikkiä puuttumattomuudesta. Julkisuudessa käytävä keskustelu ruokkii käsitystä, että lastensuojelu olisi lapsen tai perheen rankaisemista. Lastensuojeluun kuuluu kontrollin elementti sen luonteen vuoksi, mutta rankaisemista se ei ole, eikä sitä siihen tulisi liittää. Tavoitteena lastensuojelussa on aina löytää keinot ja tavat tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään.

On kuitenkin fakta, että lastensuojelussa tapahtuu virheitä. Virheistä oppiakseen lastensuojelun viranomaisten on tärkeää tarkastella toimintaansa ja päätöksiä entistä avoimemmin. Vain avoimuudella ja lastensuojelun käytäntöjen kriittisellä tarkastelulla lastensuojelu voi muuttaa imagoaan ja vanhempien kokemusta lastensuojelusta kumppanina tai kaverina. Samalla on pidettävä huolta siitä, ettei lastensuojelulle tarjottavan negatiivisen leiman kautta häivytetä sitä tosiasiaa, että Suomessa on lapsia ja nuoria, jotka voivat huonosti ja tarvitsevat apua. Jokaisella lapsella on oikeus oman ikätasonsa mukaiseen elämään ja turvallisuuteen lapsuuteen.

Lastensuojelua tarvitaan nyky-yhteiskunnassa muun viranomaistoiminnan rinnalla helpottamaan perheiden arkea. Useimmiten työskentely tapahtuu yhteistyössä vanhempien kanssa. Noin 80% perheistä saa tukea ja apua avohuollossa, mikä tarkoittaa sitä, että tuki on vanhempien vapaaehtoisesti vastaanottamaa ja yhdessä lapsen/nuoren ja vanhempien kanssa suunniteltua. Joissakin tilanteissa arjen helpottaminen vaatii kontrollia, toisinaan taas lapsen edun toteutumiseksi tarvitaan rankkojakin lastensuojelullisia toimenpiteitä. Oli tilanne mikä tahansa, on asiaa ja tuen muotoa mietittäessä pidettävä lapsi aina etusijalla.

LASTENSUOJELU SUOMESSA

Perheenäitien ajatuksia lastensuojelusta

Osana opinnäytetyötä haastattelimme seurakunnan lapsiperheitä heidän tarpeistaan ja toiveistaan seurakunnan perhetyöhön liittyen. Samalla selvitimme heidän ajatuksiaan lastensuojelusta. Tässä muutamia perheenäitien ajatuksia kysyessämme mitä ajatuksia teema "lastensuojelu" herättää ja kuuluuko lastensuojeluasiat seurakunnalle:

"Sana itessään, et lapsii suojellaan...se kiteyttää sen."

"Näen hyvänä että seurakunta pystyy ennaltaehkäisemään."

"Siit tulee sellanen negatiivinen mielikuva, vielä tänä päivänä sellanen negatiivinen kaiku, pelottava sana."

"Uskon et seurakunnalla vois olla tosi iso potentiaali siinä...seurakunta tavoittaa perheitä, kaikenlaisia perheitä."

"Pyrkimyksenä tehdä oikeita ratkaisuja, mutta kun aina eivät ratkaisut mene oikein."

"On rikkaus että seurakunta on niitä harvoja paikkoja, jossa yhteiskunnan eri luokat kohtaa... Ainutlaatuinen yhteisö, paikka jossa voidaan tukea huono-osaisempiakin perheitä."

"Lastensuojelu on sanana vähän mörkö."

"Kyl mul yleisesti on siit sanasta sellanen positiivinen kaiku."

"Se on yks tapa rakastaa sitä lasta ja nuorta vaikka ei tuntuiskaan kivalta..."

Lastensuojelun yleisiä olettamuksia

1 LASTENSUOJELUILMOITUS JOHTAA AINA HUOSTAANOTTOON

Huostaanotto ja sijaishuollon järjestämisen voidaan tehdä vain jos lastensuojelun avohuollon tukitoimet eivät ole lapsen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia/mahdollisia tai jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Lisäksi sijaishuolto täytyy arvioida olevan lapsen edun mukaista. Huostaanottoon ryhdytään vasta perusteellisten selvitysten jälkeen ja se on aina viimesijainen vaihtoehto! Lastensuojeluilmoituksen tulon jälkeen arvioidaan kiireellisen lastensuojelun tarve. Sitten tehdään palvelutarpeen arviointi, jonka yhteydessä selvitetään lastensuojelun tarve. Lastensuojeluasiakkaus alkaa, jos se on selvitysten mukaan tarpeellista. Perheelle selvitetään heidän tilanteeseensa sopivat lastensuojelupalvelut.

2 LASTENSUOJELU ON VAIN VIRANOMAISTEN VALLAN KÄYTTÖÄ

Perustuslain mukaan julkisen vallan on tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Julkinen valta voi puuttua perheen autonomiaan vain poikkeustapauksissa, kun lapsen oikeuksia ei voida muuten turvata. Kun viranomaisen puuttuu perheen yksityisyyteen toteutettaessaan lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua, on päätöksiä tehtäessä aina otettava huomioon riittävällä tavalla vanhempien ensisijainen velvollisuus ja oikeus päättää lapsensa hyvinvoinnista ja kasvatuksesta.

2. LASTENKODIT OVAT KARUJA PAIKKOJA

Lastenkodit vaihtelevat isommista lastensuojelulaitoksista yksityisiin lastenkoteihin, joissa kaikissa pyritään nykyään panostamaan kodinomaisuuteen. Lapsen yksilölliset tarpeet tulee aina kartoittaa, jotta löydetään juuri hänen tarpeisiinsa vastaava sijaishuoltopaikka. Lapsi voidaan sijoittaa perhehoitoon, ammatilliseen perhekotiin, lastensuojelulaitokseen tai muuhun lapsen tarpeen mukaiseen hoitoon.

4. PERHE SAA AINA TIETÄÄ ILMOITUKSEN TEKIJÄN

Mikäli lastensuojeluilmoituksen tekee henkilö, jolla on esim. työnsä puolesta lainmukainen ilmoitusvelvollisuus ei ilmoitusta voi tehdä anonyymisti. Huoltajalla ja lapsella on tällöin oikeus saada tietää kuka ilmoittaja on. Jos ilmoituksen tekee puolestaan henkilö, jolla on oikeus tehdä lastensuojeluilmoitus, voi sen tehdä nimettömänä. Tällöin ilmoittajan nimeä ei kirjata ylös, jos sitä ei mainita. Kuitenkin jos lastensuojelun työntekijä tietää ilmoittajan, yksityishenkilön, henkilöllisyyden, ei hän voi luvata että tieto salataan asianosaisilta. Pääsääntöisesti huoltajalla ja lapsella on oikeus saada tietoonsa lastensuojeluilmoituksen tekijä. Yksittäistapauksissa joudutaan arvioimaan, annetaanko tieto ilmoituksen tekijästä ja sitä ei anneta, mikäli henkilöllisyyden paljastaminen olisi lapsen edun tai ilmoituksen tekijän turvallisuuden kannalta vahingollista.

MITÄ LASTENSUOJELU ON?

Lastensuojelua ohjaavat lait ja sopimukset

- YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus
- Euroopan ihmisoikeussopimus ja EU:n perusoikeuskirjan 24 artikla
- Suomen perustuslaki
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983)
- Lastensuojelulaki (417/2007)

Lastensuojelun eri tukimuodot

Lastensuojelulain (417/2007) mukaan ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on lapsen vanhemmilla ja huoltajilla. Laissa säädetään myös viranomaisten vastuusta lasten ja perheiden hyvinvoinnissa: lapsen ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on ”tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin”. Lastensuojelu voidaan jakaa **ennaltaehkäisevään lastensuojeluun** ja **lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun**.

Ennaltaehkäisevällä lastensuojelulla edistetään lasten ja nuorten hyvinvointia ja ennakoidaan ja vähennetään kehitys- ja terveysriskejä. Ennaltaehkäiseväksi lastensuojeluksi lasketaan esimerkiksi peruspalveluissa annettava yleinen tuki perheille ja lapsille. Ennaltaehkäisevää lastensuojelua on tarkoitus toteuttaa peruspalveluiden lisäksi kaikkien perheille ja lapsille suunnattujen palveluiden palveluntarjoajien tahoilta. Eli jokainen lasten ja perheiden kanssa toimiva on osaltaan vastuussa siitä, että perheiden ja lasten huolet otetaan huomioon ja perheille tarjotaan tukea riittävän varhain. Ennaltaehkäisevällä lastensuojelulla pyritään ehkäisemään lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun palveluiden tarvetta.

Jos ennaltaehkäisevä tuki ei kuitenkaan riitä, on perheillä oikeus lastensuojelun palveluihin. Tällaisia palveluita ovat asiakassuunnitelman laatiminen, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto, sijaishuolto ja jälkihuolto. Lastensuojelussa on toimittava mahdollisimman hienovaraisesti ja käytettävä aina ensisijaisesti avohuollon tukitoimia, jollei lapsen etu muuta vaadi. Mikäli sijaishuolto on lapsen edun kannalta tarpeen, on se järjestettävä viivytyksettä. Tämä on aina kuitenkin viimeisin keino lapsen kasvuolojen ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

MITÄ LASTENSUOJELU ON?

Sijaishuollolla tarkoitetaan lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle. Sijoituksen syyt voivat johtua vanhempien omista ongelmista (päihteet, mielenterveysongelmat, väkivaltaisuus), jotka vaikuttavat vanhemman kykyyn huolehtia lapsestaan. Sijoitus voi johtua myös lapsen omista vaikeuksista, kuten päihteidenkäyttö, rajattomuus tai itsensä vahingoittaminen. Sijoitus kestää aina vain sen ajan, mille se on tarpeellinen ja perusteltavissa. Sijoituspaikkana voi toimia perhekoti, lastenkoti tai vaikkapa lapsen isovanhemmat.

Sijoitus ei tarkoita samaa kuin huostaanotto. Huostaanotto on toimenpide, jossa vastuu lapsen huolenpidosta ja lasta koskevista päätöksistä siirtyy vanhemmalta/vanhemmilta lastensuojeluviranomaisille. Sijoitus ei kuitenkaan vaadi huostaanottoa, vaan sijoitus voidaan tehdä, niin kuin usein tehdäänkin, avohuollon sijoituksena. Tällaisen sijoituksen aikana huoltajuus pysyy vanhemmilla ja sijoitus on mahdollista lopettaa milloin vain, jos lapsi itse tai vanhemmat haluavat sijoituksen päättyvän. Tällaiseen avohuollon sijoitukseen vaaditaan siis aina sekä vanhempien, että lapsen suostumus.

On kuitenkin tilanteita, joissa huostaanotto on tarpeellinen ja ainoa ratkaisu. Huostaanotto on tehtävä, jos puutteet lapsen huolenpidossa/muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä/kehitystä tai jos lapsi itse vaarantaa näitä (päihteet, vakavampi rikos ym.). Tällaista tilannetta pyritään välttämään kaikilla keinoilla ja huostaanotto onkin mahdollista tehdä vasta, kun kaikki muut tukitoimet on kokeiltu tai tilanne kotona/lapsen hyvinvoinnin kannalta vaatii välitöntä puuttumista ja lapsen siirtämistä pois kotoa. Huostaanotto on voimassa toistaiseksi: se päättyy viimeistään, kun lapsi täyttää 18 tai kun siihen ei ole enää perusteita.

VINKKI:

THL:n Lastensuojelunkäsikirja -sivustolta löytyy hyvää ja selkeää tietoa lastensuojeluun liittyvistä asioista

Avohuollon tukitoimia ovat esimerkiksi:

- Suoraan kotiin annettava perhetyö
- Tukihenkilö tai tukiperhe
- Taloudellinen tuki lasten harrastuksia varten
- Vertaisryhmätoiminta
- Hoito- ja terapiapalvelut

”...HUOSTAANOTTO ONKIN MAHDOLLISTA TEHDÄ VASTA, KUN KAIKKI MUUT TUKITOIMET ON KOKEILTU TAI TILANNE KOTONA/LAPSEN HYVINVOINNIN KANNALTA VAATII VÄLITÖNTÄ PUUTTUMISTA JA LAPSEN SIIRTÄMISTÄ POIS KOTOA.”

MITÄ LASTENSUOJELU ON?

Seurakunta ja lastensuojelu

Seurakunta on hyvällä paikalla tavoittaessaan perheitä ja ollessaan läsnä perheiden elämässä arjen keskellä. Seurakunnassa tulee ottaa huomioon perheiden tarve saada tukea ja miettiä tuen antamisen vaihtoehtoisia toteutustapoja riittävän varhain. Jos seurakunnassa herää huoli lapsen tai perheen hyvinvoinnista, tulee se pyrkiä ottamaan avoimesti, mutta hienovaraisesti puheeksi lapsen ja vanhempien kanssa. Tilanteen vaatiessa perhe tulee osata ohjata myös muiden auttavien tahojen pariin.

Seurakunnan velvollisuus

SEURAKUNTIEN TYÖNTEKIJÖILLÄ ON LAKISÄÄTEINEN VELVOLLISUUS ILMOITTAA KUNNAN SOSIAALIVIRANOMAISILLE, MIKÄLI HE TYÖSSÄÄN SAAVAT TIETOA LAPSESTA, JONKA HOIDON JA HUOLENPIDON TARVE, KEHITYSTÄ VAARANTAVAT OLOSUHTEET TAI OMA KÄYTTÄYTYMINEN EDELLYTTÄÄ LASTENSUOJELUN TARPEEN SELVITTÄMISTÄ.

(Lastensuojelulaki 417/2007 25§ Ilmoitusvelvollisuus)

Ainoan poikkeuksen ilmoitusvelvollisuuteen liittyen muodostaa Kirkkolaisa säädetty rippisalaisuus, jonka mukaan pastori tai sielunhoitaja ei voi ilmaista yksityisessä ripissä tai muuten sielunhoidossa uskottua asiaa, eikä myöskään asianomaista henkilöä. Tämän katsotaan koskevan kaikkia Vapaakirkon valtakirjan saaneita henkilöitä. Asiasta on ohjeistettu Suomen Vapaakirkon yhdyskuntajärjestyksessä.

"Jos joku yksityisessä ripissä tai sielunhoidossa ilmaisee yleisen lain mukaan ilmiannettavan rikoksen olevan hankkeissa, papin on kehotettava häntä ilmoittamaan asiasta viranomaisille tai sille, jota vaara uhkaa. Jollei hän suostu siihen, papin on kerrottava hyvissä ajoin ja varovasti asiasta viranomaisille, kuitenkin niin, ettei asianomainen suoraan tai välillisesti tule siitä ilmi." (Kirkkolaki 1054/1993 5 luku 2§ Rippisalaisuus)

Mikäli muu kuin Vapaakirkon valtakirjan saanut henkilö saa tiedon lastensuojelutarpeesta olevasta lapsesta ripissä, sielunhoidossa tai muualta, tulee mahdolliset tavat auttaa kartoittaa. Jos kyse on selkeästi lastensuojelutarpeesta olevasta lapsesta, tulee lastensuojelulain mukainen ilmoitus tehdä viipymättä. Eli heidän kohdallaan vaitiolovelvollisuudet eivät estä ilmoituksen tekemistä.

LASTENSUOJELUTARPEEN TUNNISTAMINEN

Mitä on kaltoinkohtelu?

Lapsen kaltoinkohtelu on vanhempien tai muiden aikuisten toimintaa, joka vahingoittaa tai uhkaa lasta esimerkiksi henkisesti tai fyysisesti. Lapsen kaltoinkohtelun kohdalla varhainen tunnistaminen ja puuttuminen on erityisen tärkeää. Alla olevassa taulukossa on eriteltyä kaltoinkohtelun eri muodot. Yleisesti kaltoinkohtelun piirteisiin kuuluu tahallisuus, toistuvuus sekä halu aiheuttaa toiselle vahinkoa.

Lapsen kohdistuvan kaltoinkohtelun eri muodot	AKTIIVINEN	PASSIIVINEN
RUUMIILLINEN	esim. tukistaminen, lyöminen	terveydenhuollon laiminlyönti
HENKINEN	arvostelu ja nälviminen	tahallinen kokonaisvaltainen huomiotta jättäminen
SEKSUAALINEN	esim. sukuelinten koskettelu	altistaminen seksin näkemiselle
RAKENTEELLINEN	tarpeiden, tunteiden, oikeuksien huomiotta jättäminen	ikään ja kehitystasoon nähden puutteelliset/sopimattomat säännöt ja käytänteet

LASTENSUOJELUTARPEEN TUNNISTAMINEN

**Kaltoinkohtelun
tunnusmerkit**

Lapsen kaltoinkohtelun tunnistamista estävät tai haittaavat useat eri tekijät. Usein lapset haluavat olla huoltajilleen uskollisia, minkä vuoksi lapsi harvoin itse kertoo kellekään kokemastaan kaltoinkohtelusta. Kaltoinkohdeltu lapsi ei aina myöskään oireile tavalla, joka auttaisi perheen ulkopuolisia tahoja tulkitsemaan tilannetta hälyttäväksi. Erityisesti laiminlyönti ja psyykinen kaltoinkohtelu voivat olla erittäin vaikeasti tunnistettavissa, kun lapsessa ei ole nähtävissä fyysisiä kaltoinkohtelun merkkejä.

Muita tekijöitä, jotka voivat estää kaltoinkohtelun tunnistamista esimerkiksi eri yhteisöissä, päiväkodissa, koulussa tai muualla on työntekijöiden epävarmuus omista kaltoinkohtelun tunnistamisen ja siihen puuttumisen taidoista. Esteenä voi tällöin olla epävarmuus kaltoinkohteluepäilyn esille ottamisesta ja pelko siitä, että lapsen tai vanhempien käytöksestä tai muista kaltoinkohteluun viittaavista merkeistä tehdään väärä johtopäätöksiä ja näin ollen vanhempia syytettäisiin turhaan lapsen kaltoinkohtelusta. On kuitenkin parempi selvittää rohkeasti mahdollinen epäily, kuin todeta liian myöhään, että asiaan olisi täytynyt puuttua aikaisemmin.

MERKKEJÄ LAPSEN MAHDOLLISESTA KALTOINKOHTELUSTA:

- Lapsi näyttää olevan ulkoisesti huonosti hoidettu, huono hygienia
- Lapsi vaikuttaa aliravitulta
- Lapsen normaalista poikkeava käytös, kuten masennus, oppimisvaikeudet, pelokkuus, itkuisuus, levottomuus, univaikeudet
- Pieni lapsi liikkuu myöhään yksin ulkona
- Lapsen paikalliset ihovammat ja vauriot, luunmurtumat, mustelmat, pään vammat

Kun herää huoli

Varhaisella puuttumisella tarkoitetaan sitä, että ongelmat havaitaan ja niihin pyritään löytämään ratkaisuja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Havaittu ongelma voi liittyä lapseen, vanhempiin, lasten ja vanhempien väliseen suhteeseen tai vaikka koko perheeseen. Keskeistä varhaisessa puuttumisessa on yksilön kokemana subjektiivinen huoli lapsesta tai nuoresta. Mahdollisimman varhainen esiin nousseeseen huoleen puuttuminen vähentää riskiä ongelmien kasautumiseen ja tilanteen kärjistymiseen. Puuttumisella halutaan myös ehkäistä tai pysäyttää syrjäytyminen, tunnistaa ajoissa ongelmat lapsen tai nuoren kehityksessä, käyttäytymisessä tai tunne-elämässä sekä pyritään löytämään ratkaisuja kriisitilanteisiin mahdollisimman varhain.

Keskustelu on varhaisen puuttumisen keskeinen työväline. Suoraan kysyminen ja asioista puhuminen niiden oikeilla nimillä luo keskusteluun avoimuutta ja luottamusta sekä vähentää väärinymmärryksiä. On ymmärrettävää, että huolen ja haastavien asioiden puheeksiottaminen on vaikeaa. Taustalla on monesti ennakointi siitä, että huoltajat jne. kuitenkin loukkaantuisivat tai reagoisivat kielteisesti. Mikäli puheeksiottoa vältellään, saavat huolta aiheuttavat ongelmat aikaa kasvaa. Kun huoltajia tai muita asianosaisia lähestytään tavalla, joka ei loukkaa heitä voivat asenteet olla odotettua myönteisempiä ja samalla kynnys ottaa haastavampia asioita puheeksi voi madaltua.

Muista nämä, kun otat asioita puheeksi vanhemman/lapsen kanssa:

- Kerro suoraan nousseesta huolestasi
- Osoita halusi tukea ja tehdä yhteistyötä
- Kysy asiasta suoraan, mutta kunnioittavasti
- Huomioi omat ennako-oletuksesi ja huomioi niiden mahdollinen vaikutus
- Yritä aktiivisesti ymmärtää kaikkien osapuolten näkökulmaa
- Huomioi lapsen ikä ja kehitystaso

LASTENSUOJELUTARPEEN TUNNISTAMINEN

Lapsi ei välttämättä itse osaa suullisesti ilmaista tarvitsevansa apua. Hän ei myöskään mahdollisesti esimerkiksi ikänsä puolesta osaa vielä ajatella mikä on "normaalia" ja mikä tekee kodista ja arjesta turvallisen tai toisinpäin, mikä on hänen kasvulleen ja kehitykselleen vahingollista. Lapsilla on myös vahva lojaliteetti vanhempiansa kohtaan. Lapsi voi ymmärtää ja tietää, että kotona ei ole kaikki hyvin ja kaivata mahdollisesti apua, mutta kokee samalla olevansa ristiriitaisessa tilanteessa. Lapsi ei halua kertoa perheasioista ulkopuolisille, koska kokee silloin pettävänsä vanhempiensa luottamuksen tai loukkaavansa heitä. Lapsen kanssa puhuessa onkin tärkeää, ettei lasta painosteta kertomaan asioista vanhemmistaan tai "tentata" lasta. Lapsen kanssa puhuessa tärkeitä tekijöitä ovat kunnioitus ja luottamus. Kunnioittamista on myös lapsen vaihtelun hyväksyminen ja käytännön teoilla ja toimilla osoitettava ymmärrys. Kunnioittava asenne vanhempia kohtaan on myös tärkeää luottamuksen syntymiseksi.

Muista nämä, jos lapsi ottaa asioita puheeksi kanssasi:

- Kuuntele rauhallisesti
- Älä tuo esille omia mielipiteitäsi, vaan pysy mahdollisimman neutraalina
- Kysy avoimia, ei johdattelevia kysymyksiä
- Kirjaa kuulemasi ja kysy tarpeen mukaan neuvoa poliisilta / lastensuojeluviranomaisilta / Vapaakirkon lapsiasiamieheltä
- Älä lupaa olla kertomatta kellekään, vaan selitä kuinka tärkeää on kertoa asiasta eteenpäin
- Kiitä lasta hänen rohkeudestaan kertoa asiasta

Keskustelun sujumiseksi voit käyttää esimerkiksi näitä kysymyksiä:

- Kerroit että x, kertoisitko siitä lisää?
- Mitä sitten tapahtui?
- Kuka...?
- Mitä tarkoittit, kun sanoit...?

LASTENSUOJELUTARPEEN TUNNISTAMINEN

Miten toimia eri tilanteissa?

Mikäli keskusteluissa lapsen/vanhemman kanssa tai muuta kautta käy ilmi asioita, jotka edellyttävät lastensuojelutarpeen selvittämistä on viipymättä tehtävä lastensuojeluilmoitus, Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä kuka tahansa, toisin sanoen kaikilla on **oikeus** tehdä ilmoitus, mutta esimerkiksi terveydenhuollon ammattihenkilöt, koulun henkilökunta ja seurakunnan työntekijät ovat **ilmoitusvelvollisia**. Seurakunnassa myös harjoittelijat, opiskelijat ja vapaaehtoiset kuuluvat ilmoitusvelvollisiin henkilöihin. Vaitiolovelvollisuus ei estä ilmoituksen tekemistä, mutta ainoa poikkeus siihen on aiemmin mainittu rippisalaisuus. Lisäksi ilmoituksen voi myös tehdä 12 vuotta täyttänyt lapsi tai huoltajat itse.

Syynä lastensuojeluilmoituksen tekemiseen voi olla vanhemmasta riippuvia syitä, kuten päihde- ja mielenterveysongelmat, jaksamattomuus tai oman hoidon laiminlyöminen. Muita syitä voi olla lapsen tarpeiden laiminlyönti, heitteillejättö, pahoinpitely tai seksuaalinen hyväksikäyttö tai niiden uhka, puutteet hoidossa tai huolenpidossa sekä tukiverkon puute arjessa, jos se vaarantaa lapsen hyvinvointia. Lisäksi syynä ilmoituksen tekoon voi olla lapsen oma vahingollinen käyttäytyminen, kuten päihteiden käyttö, rikosten tekeminen, itsetuhoisuus tai jatkuva koulunkäynnin laiminlyönti.

Suosittelavaa on, että lastensuojeluilmoituksen tekemisestä kerrottaisiin asianosaisille etukäteen. On kuitenkin tilanteita, jolloin näin ei suositella toimittavan. Esimerkiksi jos lapsi on kiireellisesti lastensuojelun tarpeessa on ilmoitus tehtävä välittömästi. Yhteydenottoa asianosaisiin ei tehdä myöskään silloin, kun se vaarantaisi lapsen hyvinvoinnin. Tilanteissa, joissa epäillään lapsen kasvuympäristössään kohdistunutta pahoinpitely- tai seksuaalirikosta, on myös aiheellista tehdä lastensuojeluilmoitus sekä rikosilmoitus ilman keskustelua lapsen ja/tai huoltajan kanssa.

Tilanteesta riippuen vaihtoehtoinen tapa selvittää perheen lastensuojelun tarve on tehdä **yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi**. Tämä toteutetaan salassapitosäännösten estämättä yhdessä lapsen tai hänen huoltajansa kanssa. Edellytyksenä kuitenkin on, että yhteydenotto tehdään viipymättä ja yhteydenoton yhteydessä ilmoitusvelvollinen henkilö ilmoittaa yhteydenottoon johtaneet syyt. Tarkoituksena tässä on se, että lapsen ja hänen vanhempiensa kanssa yhteisymmärryksessä tehty yhteydenotto turvaisi paremmin yhteistyötä jatkossakin ja siten palvelujen jatkuvuutta ja sujuvuutta.

HUOM! POLIISIA JA LASTENSUOJELUVIRANOMAISTA TAI VAPAAKIRKON LAPSIASIAMIAESTÄ VOI AINA KONSULTOIDA!

Lastensuojeluilmoituksen tekeminen

LAPSEEN KOHDISTUVA FYYSSINEN JA SEKSUAALINEN VÄKIVALTA

- Velvollisuus/oikeus tehdä sekä rikosilmoitus poliisille että lastensuojeluilmoitus lapsen asuinkunnan sosiaalitoimistoon
- Ilmoituksen tekee se, joka on havainnut tilanteen
- *Rikoslain luvut 20 ja 21*
- *Lastensuojelulaki 25 §*

MUU KALTOINKOHTELU (MM. LAIMINLYÖNTI, KURITUSVÄKIVALTA, HENKINEN VÄKIVALTA)

- Ilmoitus ensisijaisesti lapsen asuinkunnan lastensuojeluviranomaiselle tai kiireellisessä tilanteessa sosiaalipäivystykseen/hätäkeskukseen (112)
- Lievänkin pahoinpitelyepäilyn ilmoittaminen on tärkeää, sillä taustalla voi olla vakavampia asioita
- Tilanteen havainnut tekee ilmoituksen, ei voida delegoida ja siirtää eteenpäin työyhteisössä

ILMOITUKSEN VOI TEHDÄ:

- Puhelimitse
- Kirjallisesti lomakkeella
- Verkossa (vain joissain kunnissa)
- Käymällä virastossa henkilökohtaisesti

ILMOITUKSEN SISÄLTÖ:

- Ilmoittajan yhteystiedot
- Lasta ja perhettä koskevat tiedot
- Tilanteen yksilöity kuvaus

LASTENSUOJELUTARPEEN TUNNISTAMINEN

MITÄ TAPAHTUU ILMOITUKSEN TEON JÄLKEEN?

Vastuu lapsesta siirtyy ilmoituksen tekijältä viranomaisille ja ilmoittajalla ei ilmoituksen tekemisen johdosta ole oikeutta saada salassapidettävää tietoa lapsen asioista.

Asian tullessa vireille lastensuojelussa:

1. Sosiaalityöntekijä arvioi kiireellisen lastensuojelun tarpeen
2. Tehdään sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarpeen arviointi (mikäli ei selkeästi tarpeeton)
3. Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä selvitetään lastensuojelun tarve (mikäli ei selkeästi tarpeeton)
4. Lastensuojeluasiakkauus alkaa jos se on selvitysten mukaan tarpeellinen

MITÄ TAPAHTUU LASTENSUOJELUASIAKKUUDEN ALKAMISEN JÄLKEEN?

1. Sosiaalityöntekijä tekee asiakkuuden alkamisesta merkinnän lasta koskeviin lastensuojeluasiakirjoihin
2. Lastensuojeluasiakkuuden alkamisesta ilmoitetaan lapsen huoltajalle ja lapselle (paitsi silloin jos on sosiaalihuollon asiakaslain 11 §:n (Finlex) mukaan määräytyvä syy)
3. Lastensuojeluasiakirjoihin merkitään milloin, miten ja kenen toimesta ja kenelle tieto on annettu (merkitään myös jos tieto on jätetty antamatta sekä syy tähän)
4. Selvitetään perheelle sopivat lastensuojelupalvelut (avohuolto/sijaishuolto)

ESIMERKKI-TAPAUKSET

Esimerkkitapauksien tarkoituksena on havainnollistaa sitä, miten erilaisia haastavia tilanteita voidaan ratkaista lastensuojelun keinoin. Tapauksien ratkaisut ovat kuitenkin vain suuntaa antavia ja niitä on aina mietittävä tilanteen mukaan.

CASE 3

Tiina on 12 -vuotias ja on osallistunut seurakunnan jokavuotiselle varkkileirille. Tiina on osalle ohjaajista tuttu aikaisemmilta leireiltä. Tällä leirillä ohjaajat ovat huomanneet Tiinan olevan aiempaa hiljaisempi ja vetäytyneempi. Leirin viimeisenä päivänä yksi ohjaajista kuulee ohimennen Tiinan riitelevän äitinsä kanssa puhelimesta. Puhelinkeskustelun jälkeen ohjaajalle selviää, että äiti oli soittanut itkuisena ja päihtyneenä kotona juuri tapahtuneen riidan vuoksi. Riita oli yltynyt väkivaltaiseksi äidin miesystävän lyötyä häntä. Tiina kertoo riitojen aikaisemminkin päättyneen väkivaltaan miehen ollessa päihteiden vaikutuksen alaisena. Hän kertoo riitojen olevan viikoittaisia ja pelkäävänsä miesystävää. Tiinan ja äidin välit ovat tulehtuneet kotitilanteen vuoksi. Leiri on juuri päätymässä ja Tiinan on tarkoitus mennä kotiin. Hän kertoo, ettei haluaisi mennä kotiin, sillä pelkää riidan jatkuvan.

RATKAISU

Tässä esimerkkitapauksessa ohjaajan voisi aluksi olla hyvä kertoa asiasta leirin johtajalle, joka voi konsultoida Vapaakirkon lapsiasiamiestä tai kunnan lastensuojeluviranomaista. Tähän tilanteeseen voisi ensisijaisena tukitoimena olla kiireellinen sijoitus, jonka avulla kotitilanne saataisiin rauhoitettua. Kiireellinen sijoitus kestää 30pv, jonka aikana perheen tilannetta pystytään arvioimaan paremmin ja tekemään suunnitelma jatkosta. Sijoitus päättyy kuitenkin jo ennen 30 päivän kulumista, jos sijoitukselle ei nähdä enää tarvetta.

Sijoituspaikkana voi toimia esimerkiksi Tiinan isovanhemmat tai hänet voidaan sijoittaa perhetukikeskuksen vastaanotto-osastolle. Sijoituksen aikana Tiinan ja äidin on mahdollisuus tavata ja pitää yhteyttä puhelimitse, mikäli tämä ei ole haitaksi Tiinan hyvinvoinnille/vaaranna hänen terveyttään. Sijoituksen aikana Tiinalle nimetään omaohjaajat ja oma sosiaalityöntekijä, jotka vastaavat Tiinan ja hänen perheensä tilanteen selvittämisestä. Myös Tiinan äidillä on oikeus saada tukea avun hakemiseen.

Kiireellisen sijoituksen päätyttyä Tiina perheineen voi saada lastensuojelun avohuollon palveluita. Näistä palveluista Tiinan kohdalla sopivia voisivat olla esimerkiksi tukihenkilö Tiinalle ja perhekuntoutus, jossa tuettaisiin Tiinan ja äidin välistä vuorovaikutusta.

CASE 4

Saara 9v tulee seurakunnalle Clubi-toimintailtaan. Illan lopussa pidetään rukouspalveluhetki ja rohkaistaan lapsia tulemaan juttelemaan ohjaajille. Saara tulee yhden ohjaajan luo ja yrittää kertoa asiaansa, mutta rupeaakin itkemään. Ohjaaja huomaa Saaran ranteissa puristusjälkiä ja pari mustelmaa. Hän kysyy Saarialta varovaisesti, mistä jäljet ovat peräisin. Saara empii hetken, mutta kertoo sitten jälkien tulleen edellisenä iltana äidin menetettyä hermonsä. Äiti oli Saaran kertoman mukaan ottanut Saaraa ranteista rajusti kiinni ja ravistanut häntä. Saara kertoo äidin myös lyöneen häntä esineellä päähän ja näyttää siitä syntyneen kuhmun.

RATKAISU

Tässä tapauksessa Saaran mustelmat ja kuhmu päässä viittaavat mahdolliseen pahoinpitelyyn. Lastensuojeluilmoituksen tekemiseen veloitettujen henkilöiden, eli lapsityöntekijän tai itse vapaaehtoisen ohjaajan on lastensuojeluilmoituksen lisäksi tehtävä ilmoitus poliisille tilanteesta, jossa heillä on syytä epäillä, että lapseen on kohdistettu 1. rikoslaisissa seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädetty teko (20 luku) tai 2. henkeen tai terveyteen kohdistunut rikos, jos sen enimmäisrangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta. (Pahoinpitelyn enimmäisrangaistus on 2 vuotta ja törkeän pahoinpitelyn 10 vuotta)

Ilmoituksen tekemisen jälkeen poliisi päättää siitä, antaako ilmoitus aihetta esitutkinnan käynnistämiseen. Vastuu ilmoituksen tekijältä siirtyy kuitenkin tässä vaiheessa lastensuojeluviranomaisille ja poliisille. Jos poliisi päättää aloittaa esitutkinnan, on tavoitteena käydä tutkimusprosessi läpi muutamien päivien kuluessa. Lastensuojeluilmoituksesta ja poliisille ilmoittamisesta tulee kertoa myös Saaran äidille ja mahdollisesti isälle/toiselle huoltajalle, mikäli ei ole syytä epäillä, että asiasta kertominen aiheuttaisi Saaralle vaaraa.

TOIMINNALLISIA HARJOITUKSIA

Seuraaville sivulle kokoomamme toiminnalliset harjoitukset sopivat nuorten ja aikuisten kanssa käytettäväksi keskustelun apuvälineeksi sekä muuten nuoren tai aikuisen tukemiseksi ja voimaannuttamiseksi. Harjoituksia voi hyödyntää mahdollisuuksien mukaan luonteissa tilanteissa seurakunnassa yhdessä nuoren tai aikuisen kanssa. Niitä voi myös vinkata nuorelle tai vanhemmalle, jolloin he voivat tehdä harjoitukset itsenäisesti ja pohtia elämäänsä niiden kautta.

1 UNELMAKARTTA

MIKÄ?

Unelmakartan taustalla on ajatus, jonka mukaan unelmien/tavoitteiden tiedostaminen muuttaa tapaa tarkastella todellisuutta. Unelmakartta voi auttaa ymmärtämään ja tiedostamaan mitä minulla on, millainen ympäristöni on ja mitä tulevaisuudelta haluaisin. Valmiin unelmakartan tarkistaminen myöhemmin auttaa pitämään tavoitteet ja unelmat paremmin mielessä, jolloin niitä kohti on helpompi kulkea.

TAVOITE?

- Auttaa luomaan tulevaisuutta ja omaa kasvuprosessia ihmisenä
- Konkretisoida ajatuksia ja toiveita
- Selventää yksilön käsitystä itsestä ja tulevaisuudesta
- Ohjata tekemään valintoja/ratkaisuja, jotka ovat välttämättömiä unelman toteutumisen kannalta

TOTEUTUS?

Tarvitaan sakset ja liimaa/kuvioiteippiä, leikeltäviä lehtiä ja kartonkia. Voidaan toteuttaa isona posterikokoisena julisteena tai pienenä "taskuversiona". Kuvia voi leikata haluamansa määrän. Ne voivat olla konkreettisia, kuten auto tai koira tai abstrakteja, kuten eri värejä ja muotoja. Visualisoinnin voi rajata tiettyihin aluesiin, kuten ihmissuhteet, työelämä, harrastukset tai koulutus tai se voi olla laajempi yleisesti tulevaisuutta koskeva. Harjoituksen kesto noin 1-2h, riippuu kuiinka paljon julisteeseen haluaa panostaa.

2. JATKA LAUSETTA

MIKÄ?

Jatka lausetta -harjoituksessa tarkoitus on kirjoittaessaan oppia käymään vuoropuhelua itsensä kanssa. Voi pohtia elämäntilannettaan ja löytää uusia näkökulmia itseensä ja huomata itsessään erilaisia tiloja ja sävyjä. Harjoituksessa on tarkoitus jatkaa valmiita lauseen osia intuitiivisesti mahdollisimman nopeassa ajassa. Tarkoitus on nähdä, mitä lauseen alusta tulee ensimmäisenä mieleen.

TAVOITE?

- Itsetutkiskelu
- Saada ajatuksiet liikkeelle ja auttaa hahmottamaan omaa sisäistä maailmaa
- Tunteiden käsittely
- Purkaa niin myönteisiä kuin kielteisiäkin tunteita ja ajatuksia
- Löytää jotain mahdollisesti alitajunnassa painanutta

TOTEUTUS?

Tarvitaan paperi ja kynä sekä valmiit lauseen alut. Harjoituksen kesto noin 15 min.

- Tällä hetkellä olen...
- Elämäni suurin ilonaihe on...
- Tahtoisin juuri nyt kiittää...
- Eniten aikaani kuluu...
- Haluan kehittyä...
- Koen silloin tällöin ärtymystä...
- Tunnen syyllisyyttä...
- Jos en pelkäisi mitä muut ajattelisivat...
- Ensi vuonna tähän aikaan...
- Viiden vuoden kuluttua...

3. VANHEMMUUDEN ROOLIKARTTA

MIKÄ?

Vanhemmuuden roolikartta on syntynyt Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän henkilöstön kehittämistyön tuloksena vuonna 1999. Sen tausta-ajatuksena oli kysymys siitä, miten vanhemmuutta voitaisiin arkiajattelussa hahmottaa mahdollisimman selkeästi ja luontevasti. Roolikartassa on viisi pääroolia ja jokaisessa pääroolissa voi olla 6-9 alaroolia. Vanhemmuuden roolikartasta on tehty myös nettiversio, jossa vanhempi voi tarkastella vanhemmuuttaan itsearviointin myötä.

TAVOITE?

- Omien vanhemmuuden roolien jäsentäminen
- Vanhemmuuden tukeminen
- Apuväline keskusteluun
- Vanhemmuuden vahvuuksien ja kehityshaasteiden miettiminen

TOTEUTUS? (LIITE 1)

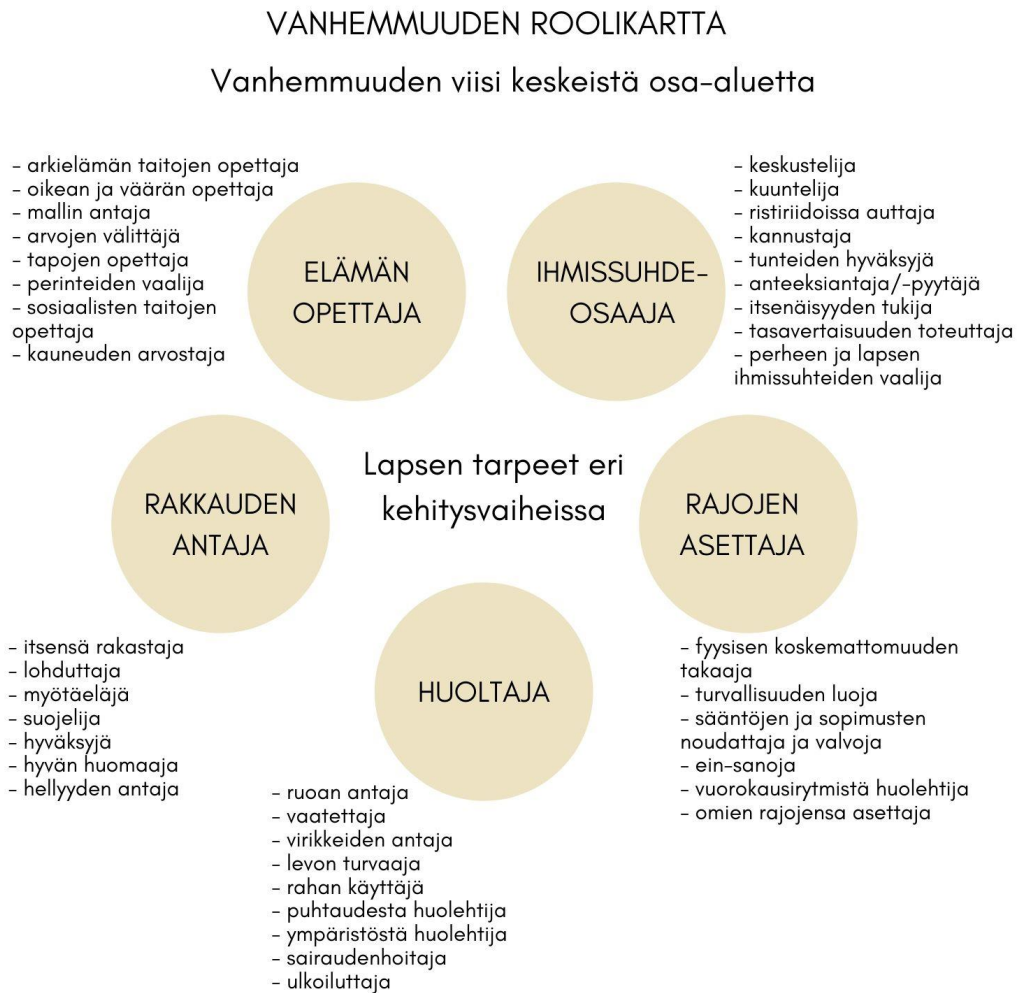
Tarvitaan paperi ja kynä. Kartassa vanhemmuus esitetään visuaalisena kokonaisuutena. Se sisältää vanhemmuuden 5 perusroolia: **huoltaja, rakkauden antaja, rajojen asettaja, ihmissuhdeosaaja** sekä **elämän opettaja**.

Pääroolien kehitysastetta arvioidaan piirtämällä paperiin vapaalla kädellä sen kokoisia ympyröitä, riippuen siitä miten vanhempi kokee roolin kehitysasteen: mitä isompi ympyrä, sitä kehittyneempi rooli. Ympyrän sijainnilla keskikohtaan nähden puolestaan ilmaistaan miten tuttu, läheinen tai etäinen rooli on.

Alaroolien kehitysasteet merkitään karttaan plussilla ja miinuksilla seuraavasti:

- ++ ylikehittynyt rooli
- + sopivasti kehittynyt rooli
- alikehittynyt rooli
- - puuttuva rooli

Liite 1:
Vanhemmuuden roolikartta

Lähde: Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä

32

Liite 2: Paikallisten toimijoiden yhteystietoja

Lapsiperheiden palveluohjaus

- Kokonaisvaltainen asiakkaan tilanteen kartoitus
- Tarvittavien palveluiden löytäminen ja niiden äärelle ohjaaminen

Minna Lehtinen, palveluohjaaja
Sosiaali- ja terveyskeskus
Perhepalvelut
+358 44 797 2394
Minna.Lehtinen@raisio.fi

Perheneuvola

Perheneuvolaan varataan ensin puhelinaika palvelusihteerin kautta. Raision perheneuvola palvelee Raision lisäksi Ruskon, Naantalın, Mynämäen, Maskun ja Nousiaisen kuntia.

Neuvonta Perhepalvelu, palvelusihteerin
Sosiaali- ja terveyskeskus
Perhepalvelut
+358 44 797 2223
perhekeskus@reso.fi

Lapsiperheiden sosiaalityö / Lastensuojelu

Lapsiperheiden sosiaalityöntekijät kartoittavat perheen tuen tarpeen yhdessä perheen kanssa.

Lastensuojelun päivystyksen puhelinnumero 0447971457 virka-aikana:

- ma-to klo 8.15 - 16
- perjantaisin ja pyhien aattona klo 8.15 - 15
- Sosiaalipäivystysnumerossa ollessa varattu, soita 112.

Iltaisin ja öisin (virka-aikapäivystyksen jälkeen) sekä viikonloppuisin: yhteys seudulliseen sosiaalipäivystykseen puh. 02 2626003.

Kiireettömissä asioissa lapsiperheet voivat ottaa yhteyttä em. palveluohjaajaan (Minna Lehtinen).

Mieli Lounais-Suomen mielenterveysseura ja Turun kriisikeskus

- Lyhytkestoista keskusteluapua kriisistä selviytymisen tueksi
- Asiakkaaksi ilman lähetettä ja käynnit asiakkaalle maksuttomia

Ajanvaraus numerosta 040 822 3961 (arkisin klo 10.00-15.00)
toimisto@turunkriisikeskus.fi
Maariankatu 6 b, 3. kerros

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri

Avoin kohtaamispaikka: Perhekahvila, Perhekeskus Satelliitti ma-pe 9-12
Lumparlankatu 18
Yhteyshenkilö: Mariliina Toivonen
045 344 8484
raisiomll@gmail.com

- Lastenhoito
Tilaa netistä elastenhoito.fi tai
Puhelimitse 044 077 0873 (arkisin klo 8-11)

- Ammatilliset perhepalvelut
Tilaukset
0400 839 749 (ma-pe klo 8-11)
palveluvalittaja.varsinais-suomi@mll.fi

Lisätiedot
Essi Waher
044 791 0803
essi.waher@mll.fi